

2023

NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGEN 'OP DOORREIS' IN BELGIË

Het belang van pre-opvang
en specifieke begeleiding

BRABANTIA
SERVICE SOCIAL • SOCIALE DIENST

caritas
international.be

INHOUDSTAFEL

SAMENVATTING	I
INLEIDING	1
NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGEN 'OP DOORREIS'	4
1. PROFIELEN	6
2. NODEN	8
3. CIJFERS	10
4. ROUTE	12
5. DE FRANSE KUST	14
6. HET VERENIGD KONINKRIJK	17
DREMPELS IN BELGIË	20
1. POLITIE	21
2. DIENST VOOGDIJ	24
3. DIENST VREEMDELINGENZAKEN	30
4. FEDASIL	33
PRE-OPVANG EN SPECIFIEKE BEGELEIDING	37
CONCLUSIES	40

SAMENVATTING

België wordt in toenemende mate geconfronteerd met niet-begeleide minderjarigen die ervoor kiezen om hier geen internationale bescherming aan te vragen of die **hoogst onzeker zijn om hier een toekomstperspectief uit te bouwen**. Deze niet-begeleide minderjarigen (NBMV's) 'op doorreis' zijn één van de meest kwetsbare groepen, net omdat ze uit het formele systeem vallen. Ze zijn **wantrouwig, schuwen de autoriteiten vaak** en zijn daardoor volledig aangewezen op personen in een alternatief netwerk die niet altijd de beste intenties hebben.

Sinds 2018 bouwde Caritas International een expertise op in het werken met en het ondersteunen van deze bijzonder kwetsbare doelgroep in het project Xtra MENA. Vanuit deze expertise bieden we een **intensieve ondersteuning en begeleiding gericht op toekomstoriëntering** met als doel het aantal onrustwekkende verdwijningen te verminderen en **op een laagdrempelige manier het vertrouwen te kunnen opbouwen om de doelgroep toe te leiden naar het formele systeem**.

In dit rapport bespreken we de drempels waarop jongeren botsen in hun contact met de bevoegde autoriteiten en stellen we een reeks aanbevelingen voor.

De politie is doorgaans de eerste overheidsinstantie waarmee deze jongeren in aanraking komen. Dit contact is dus bepalend voor hun perceptie van en houding ten opzichte van andere overheidsinstanties. Als we NBMV's 'op doorreis' op een duurzame manier willen insluiten in het bestaande opvangsysteem, **is sensibilisering en vorming van de politiediensten, en bij uitbreiding alle institutionele diensten, omtrent de noden van deze doelgroep** essentieel. Een beter begrip met betrekking tot hun profiel, situatie en kwetsbaarheden helpt de diensten om meer inzicht te krijgen in de manier waarop deze jongeren reageren op de verschillende fasen en de drempels die ze daarbij ervaren.

Daarnaast is het cruciaal dat de politie de jongeren het voordeel van de twijfel geeft en het vermoeden van minderjarigheid respecteert totdat er daadwerkelijk een leeftijdstest is uitgevoerd. Wanneer jongeren zich willen aanmelden en laten registreren bij de Dienst Vreemdelingenzaken (in het Pachecogebouw), moet de toegang tot de diensten gegarandeerd worden. De aanmelding gaat gepaard met een summier gesprek waarin de jongere onder andere naar zijn leeftijd en identiteit gevraagd wordt. Wij menen dat de Dienst Voogdij de autoriteit moet zijn die na aanmelding de minderjarigheid van jongeren multidisciplinair beoordeelt, en eventueel een leeftijdstwijfel kan uiten. Daarom pleiten wij ervoor dat de **Dienst Voogdij aanwezig is in het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingenzaken om er een correcte en aangepaste eerste registratie van de NBMV uit te voeren**.

Wij vragen ook dat er een **multidisciplinaire en wetenschappelijke methode voor leeftijdsverificatie wordt ontwikkeld, die enkel en alleen uitgevoerd wordt indien er ernstige twijfel bestaat over de leeftijd.** Bij de verificatie moet rekening worden gehouden met de verschillende en beschikbare vormen van bewijsstukken, alsook met de toegang tot opschortende beroepsmechanismen. Aan de jongeren moet voldoende tijd gegeven worden om eventuele bewijsstukken te verzamelen alvorens een leeftijdstest wordt uitgevoerd.

Wij zijn ervan overtuigd dat het aanstellen van een voogd voor een NBMV 'op doorreis' een meerwaarde kan hebben, mits de voogd de jongere snel na zijn interceptie kan ontmoeten. Sommige jongeren die in het kader van het Xtra MENA-project werden gevolgd, zijn naar een ander Europees land vertrokken omdat het wachten op een voogd te lang duurde. En dit ondanks het feit dat ze de beslissing hadden genomen om in het formele systeem te stappen. Het **snel aanstellen van een voogd speelt dus een essentiële rol bij het terugdringen van verdwijningen.** Een vertrouwensband met de voogd kan het vertrouwen van de jongere in het systeem bevorderen, en daarop volgend ook de eventuele integratie in het opvangsysteem en de opstart van een verblijfsprocedure. Voor jongeren met specifieke kwetsbaarheden bij wie een leeftijdstwijfel werd geuit, pleiten we dat ze zo snel mogelijk een voorwaardelijke voogd toegewezen worden.

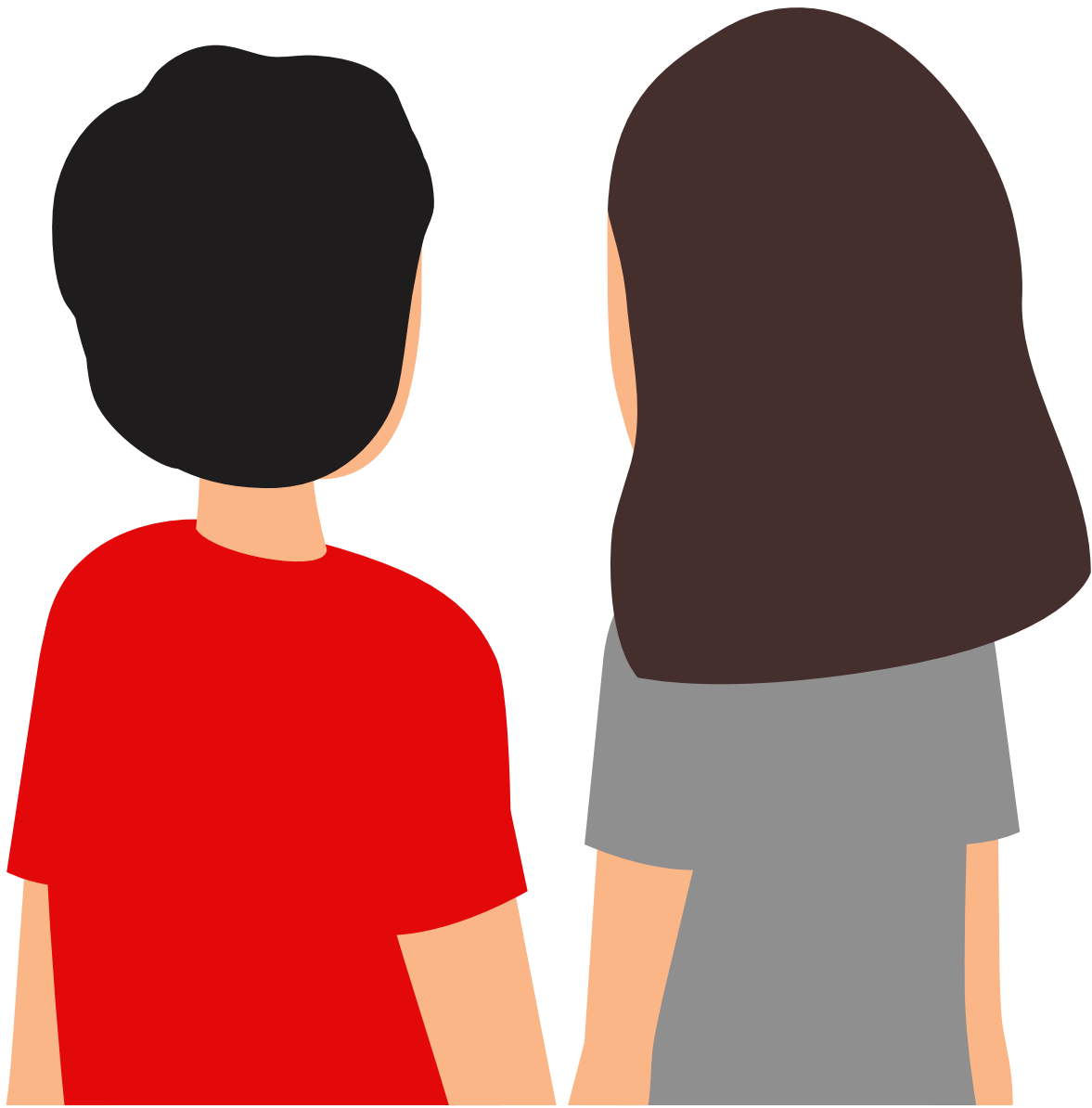
We zien dat minderjarigen vaak te weinig informatie krijgen over hun opties, de verschillende stappen in de procedures en de redenen waarom bepaalde beslissingen genomen worden. De gemoedstoestand van NBMV's 'op doorreis' wordt vooral getekend door angst en wantrouwen. Het niet verstrekken van correcte en begrijpelijke informatie leidt alleen maar tot meer wantrouwen van hun kant. Het is van **cruciaal belang dat deze jongeren correct geïnformeerd worden over hun opties en de verschillende fasen van de procedures waarin ze zich bevinden en dit in een taal die ze machtig zijn.**

We zien dat het leefritme van NBMV's vaak omgekeerd is aan het gebruikelijke. Het is dan ook erg moeilijk om deze doelgroep te bereiken tijdens de openingstijden van de dienst Dispatching. We pleiten voor **de mogelijkheid om NBMV's te registreren tot minstens 17 uur en een voldoende aantal specifieke plaatsen te voorzien voor deze jongeren.**

We vragen de onmiddellijke **afschaffing van de gehanteerde kwetsbaarheidscriteria** en meer aandacht voor de individuele noden van deze minderjarigen.

Elke NBMV heeft recht op opvang, zonder voorwaarde om een verblijfsprocedure op te starten. Sommige jongeren in Observatie- en Oriëntatiecentra geven echter aan druk te voelen om een internationale beschermingsprocedure op te starten. Het recht op opvang van een NBMV mag nooit gekoppeld worden aan een beschermingsverzoek. Een gespecialiseerde en onvoorwaardelijke opvang van NBMV's 'op doorreis' laat hen toe om in alle rust en veiligheid na te denken over hun situatie. Als terreinwerkers die informatie aanbieden, merken we dat jongeren veel vaker open staan voor die informatie en vragen stellen over uiteenlopende onderwerpen wanneer aan hun primaire noden voldaan is, ze hebben kunnen rusten, zich veilig en zelfverzekerd voelen.

Het Xtra MENA-team hield permanenties binnen het NBMV-project van Artsen Zonder Grenzen. Dat blijven we doen in de twee nieuwe centra, AMRAN en Dubrucq, voor NBMV's 'op doorreis'. **Wij pleiten voor de duurzaamheid van deze projecten.** Op basis van onze bevindingen menen we dat pre-opvangcentra meer dan nodig zijn voor de doelgroep van NBMV's 'op doorreis'. In deze centra kunnen ze tot rust komen en nadenken over hun toekomst.

INLEIDING

Dit rapport werd opgesteld in het kader van het Xtra MENA-project dat uitgevoerd wordt door het NBMV-team van CAW Brabantia – antenne Caritas International. [1] Bedoeling is om het rapport dat we in 2021 schreven te actualiseren en op verschillende punten aan te vullen.

Het Xtra MENA-project is ontstaan door het toenemende aantal migranten ‘op doorreis’, ook wel ‘transitmigranten’ genoemd. Tot deze specifieke groep behoren ook steeds meer minderjarigen. Deze niet-begeleide minderjarigen (NBMV’s) vormen een van de meest kwetsbare groepen op het vlak van asiel en migratie. Ze staan wantrouwig tegenover officiële instanties en vallen daarom volledig terug op hun eigen netwerk, waarin niet alleen goedbedoelende mensen zitten. Deze jongeren willen vaak, en om verschillende redenen, niet gesignaleerd worden en maken daardoor geen aanspraak op opvang en andere rechten. We verliezen deze groep jongeren systematisch wegens hun wantrouwen tegenover het bestaande systeem dat specifieke vormen van registratie vereist. Eind 2014 werden we door verschillende organisaties gecontacteerd naar aanleiding van een grote toestroom van minderjarigen rond het Brusselse Noordstation. Ons team van voogden stelde verschillende drempels en moeilijkheden vast, een gebrek aan toegang tot de bevoegde instanties die werken rond internationale bescherming, toegang tot correcte informatie en toegang tot (aangepaste) opvang. Sindsdien is Caritas International, naast ons aanbod van voogden en het helpdeskproject [2], actief betrokken gebleven bij de NBMV’s ‘op doorreis’.

De context en de instroom van deze kwetsbare groep veranderen voortdurend en gaan gepaard met steeds nieuwe uitdagingen, zoals de gevaren op hun weg naar Europa, veranderingen in het steeds restrictievere beleid van Europese landen, de doorreismanieren om het Verenigd Koninkrijk te bereiken en de toenemende aantallen van deze passages. De nood aan correcte en coherente informatie blijft belangrijker dan ooit, net als de nood aan expertise en een permanente dialoog en bemiddeling tussen het informele netwerk waarin deze jongeren zich vaak bevinden en het formele netwerk dat hen op een aangepaste manier kan opvangen.

[1] NBMV: kort voor ‘niet-begeleide minderjarige vreemdeling’. In het Frans: MENA of ‘mineur étranger non accompagné’, vandaar de naam van het project.

[2] Het helpdeskproject is een project dat beheerd wordt door de voogden van CAW Brabantia – antenne Caritas International. Het wordt gefinancierd door de Dienst Voogdij. Doel is om voogden te vormen en te ondersteunen door bij te dragen aan de daartoe verplichte opleiding georganiseerd door de Dienst Voogdij en via aanvullende vorming, coaching, individuele opvolging en een telefonische en elektronische hulplijn.

Sinds we met deze jongeren werken, hebben we gemerkt dat het fenomeen van NBMV's 'op doorreis' niet zomaar van voorbijgaande aard is, maar doorheen de jaren is blijven bestaan. Omwille van de minderjarigheid en kwetsbaarheid van dit publiek mag dit fenomeen niet worden genegeerd. Deze jongeren moeten ondersteund en begeleid worden. Daarnaast zien we sinds 2015 tot vandaag een diversificatie van profielen bij deze jongeren: van verzoekers om internationale bescherming (VIB's), over niet-verzoekers (NVIB's) met een 'doorreisprofiel', tot NVIB's met een 'straatprofiel'. Deze profielen, voorheen minder zichtbaar in sommige buurten, houden zich vandaag op in specifieke buurten. Zo houden jongeren 'op doorreis' zich vooral op in de buurt van het Brusselse Noordstation, terwijl jonge NVIB's met een 'straatprofiel' meer aanwezig zijn in en rond Brussel-Zuid.

De bedoeling van het Xtra MENA-project is om NBMV's 'op doorreis' te ondersteunen, intensief te informeren en te adviseren:

- We informeren hen over alle aspecten van bescherming (voogdijsysteem, opvangmogelijkheden, de verschillende procedures, gezinshereniging, enz.) en over de bestaande systemen in andere Europese landen (voor zover die ons bekend zijn).
- We verwijzen hen door naar de bevoegde organisaties of overheidsinstanties om aan hun behoeften of verzoeken te voldoen.
- We sensibiliseren, vormen en ondersteunen alle eerstelijnsactoren en werknemers die in aanraking komen met deze minderjarigen.
- We formuleren voorstellen aan operationele of politieke actoren ter verbetering van de zorg en omkadering van deze doelgroep, inclusief het belang van pre-opvang en aangepaste begeleiding. Dit toont zich vooral in onze beleidsbeïnvloeding, waarbij we sensibiliseren omtrent de drempels waarop deze minderjarigen botsen.

In het eerste deel van dit rapport zullen we het fenomeen van NBMV's 'op doorreis' toelichten: we bieden een korte schets van het profiel van de jongeren die we ontmoeten, presenteren de belangrijkste cijfers, en lichten hun noden en voornaamste migratieroutes toe. We maken ook de balans op van de situatie in het Verenigd Koninkrijk, omdat de meeste jongeren die we ontmoeten daar naartoe willen. Veranderingen die daar plaatsvinden hebben een impact op hun denken en beslissen hier.

In het tweede deel zullen we de drempels toelichten waarmee deze jongeren tijdens hun verblijf in België worden geconfronteerd wanneer ze in aanraking komen met de autoriteiten. Deze analyse is gebaseerd op de expertise die we opgebouwd hebben door met deze doelgroep te werken en de kennis van het netwerk waarbinnen we opereren. De drempels waarvan sprake evolueren voortdurend, vandaar het belang dit project verder te zetten. We doen ook aanbevelingen om het voor de jongeren gemakkelijker te maken een plaats te vinden in het formele opvangnetwerk en zo verdwijningen te verminderen.

In het derde deel komen we terug op de (onvoorwaardelijke) pre-opvang waar we in het rapport van 2021 reeds naar verwezen. Het belangrijkste en initiële doel van die pre-opvang is om aan hun primaire behoeften te voldoen, hen de kans geven zichzelf te herpakken, tot rust te komen en na te denken over hun toekomstplannen en perspectieven. Dit idee van pre-opvang werd geconcretiseerd in een project door Artsen Zonder Grenzen voor een periode van zes maanden. Sinds mei 2023 werd dit project overgenomen door Samusocial.

Net als in het rapport van 2021 beweren we hier niet exhaustief te zijn. Dit is geen wetenschappelijke studie maar een verslag van ervaringen, goede en minder goede praktijken.

NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGEN ‘OP DOORREIS’

Een transitmigrant in België is een onderdaan van een derde land, meestal in irregulier verblijf, die op doorreis is via België met de bedoeling zich in het Verenigd Koninkrijk te vestigen en die in eerste instantie niet van plan is zich in ons land te vestigen.

Myria

Transmigrant

Een eenduidige definitie voor het begrip ‘transitmigrant’ hebben we niet. We baseren ons hier op de definitie van het Federaal Migratiecentrum Myria: ‘Een transitmigrant op ons grondgebied [is] een onderdaan van een derde land, meestal in irregulier verblijf, die op doorreis is via België om zich in het Verenigd Koninkrijk te vestigen en die in eerste instantie niet van plan is zich in ons land te vestigen.’ [3] We breiden deze definitie in dit rapport echter uit naar mensen die zich momenteel en tijdelijk op Belgisch grondgebied bevinden maar ook naar andere Europese landen willen doorreizen.

[3] Myria (2020), MyriaDoc 10: België, op de weg naar het Verenigd Koninkrijk, p. 15. Andere vaak gebruikte termen om naar deze mensen te verwijzen zijn ‘transmigrant’ en ‘migrant op doorreis’, zie Ibid., p. 14.

We stellen vast dat het gebruik van deze termen een bepaalde framing impliceert en duidelijke gevolgen heeft, zowel voor de jongeren zelf als voor de manier waarop de overheid en andere actoren met hen omgaan. Enerzijds betekent het feit dat ze België niet als hun eindbestemming beschouwen, dat deze groep zich 'op doorreis' voelt. Voor de meesten van hen is het geen optie om gewoon gesignaleerd te worden bij de bevoegde autoriteiten. Bovendien helpt de nadruk die op de termen 'trans', 'transit' of 'doorreis' wordt gelegd, deze personen niet om hun rechten te doen gelden. Ze worden beschouwd als 'op doorreis' en dus voelen de autoriteiten zich er niet verantwoordelijk voor. De gehanteerde termen hebben in de media en het politieke discours een negatieve connotatie en worden vaak geassocieerd met illegaliteit, criminaliteit en overlast. Door eenzijdig op dit beeld in te zetten, worden de kwetsbaarheden en kansen van deze groep over het hoofd gezien. We hebben niet meteen een alternatief voor de term 'transitmigrant' of 'migrant op doorreis', maar het lijkt ons uitermate belangrijk ons bewust te zijn van de gevolgen van het gebruik van deze termen. [4]

NBMV

Een niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) is, zoals gedefinieerd in de Voogdijwet van 24 december 2002 en de Vreemdelingenwet van 15 december 1980, een persoon jonger dan 18 jaar, onderdaan van een land buiten de Europese Economische Ruimte (met uitzondering van kwetsbare Europese minderjarigen), die niet vergezeld wordt door een ouder of een persoon die het ouderlijk gezag uitoefent én die zich op het Belgische grondgebied bevindt op irreguliere wijze of in een verblijfsprocedure (vier voorwaarden waaraan voldaan moet worden). [5]

NBMV 'op doorreis'

Een NBMV 'op doorreis' is een niet-begeleide minderjarige vreemdeling die zich op Belgisch grondgebied bevindt maar om verschillende redenen naar een ander Europees land (meestal het Verenigd Koninkrijk) wil reizen om er internationale bescherming aan te vragen of er te verblijven. Zijn of haar intentie is in eerste instantie niet om in België te blijven.

Omdat ze niet in België willen blijven, houden veel van deze NBMV's 'op doorreis' zich onder de radar. Ze proberen onopgemerkt te blijven en vermijden elk contact met overheidsadministraties zoals de Dienst Voogdij, Dienst Vreemdelingenzaken, politie, enz. Om dezelfde redenen durven sommigen evenmin aan te kloppen bij ngo's of andere organisaties. Het gevolg is dat ze tussen wal en schip vallen en overleven in de marge van de samenleving. Zij genieten geen enkele bescherming noch rechten, terwijl alle minderjarigen, ongeacht de aard van hun verblijf, daar aanspraak op moeten kunnen maken louter op grond van hun kind-zijn.

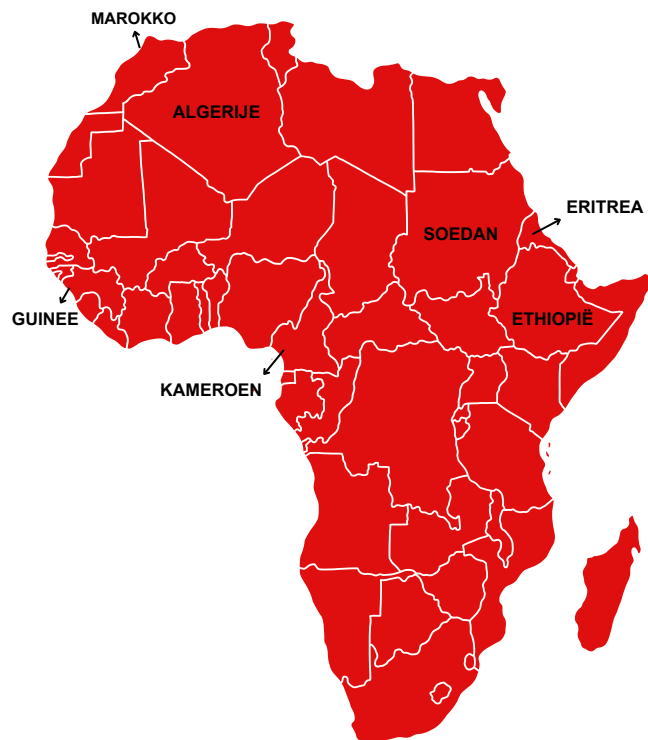
[4] Myria, *ibid.*; zie ook de [Other Talk Framing](#)gids.

[5] Zie Artikel 5 van de programmawet (I) (art. 479) - Titel XIII - Hoofdstuk VI: Voogdij van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, B.S., 31 december 2012, p. 58686; Artikel 61/14 van de wet van 15 december 1980 betreffende de binnenkomst, het verblijf, de vestiging en de overbrenging van vreemdelingen, B.S., 31 december 1980, p. 14584.

1. PROFIELEN

Zoals hierboven beschreven, zijn NBMV's 'op doorreis' jongeren die ervoor kiezen om geen internationale bescherming aan te vragen in België of die niet zeker weten of ze hier een toekomst willen opbouwen. Deze jongeren willen om verschillende redenen naar een ander Europees land doorreizen – meestal het Verenigd Koninkrijk. Bovendien wensen ze niet in het officiële Belgische opvangnetwerk te belanden, omdat dit betekent dat ze zich zouden moeten aanmelden en dus hun aanwezigheid op Belgisch grondgebied signaleren bij de bevoegde autoriteiten.

De minderjarigen die we in het kader van het Xtra MENA-project ontmoeten, komen voornamelijk uit Eritrea. Ze zijn grotendeels van Tigre- en Tigrinya-etniciteit, in mindere mate van Bilin- en Kunama-etniciteit. Daarnaast zien we veel jongeren uit Ethiopië van Tigrinya-, Oromo- en Amara-etniciteit. Naast deze twee nationaliteiten ontmoeten we ook minderjarigen uit Soedan, Algerije, Marokko, Afghanistan, Guinee, Kameroen en Burundi. Het merendeel van de jongeren 'op doorreis' is tussen de 16 en 17 jaar oud, maar de laatste jaren zien we steeds meer jongeren van 15 jaar...en jonger.

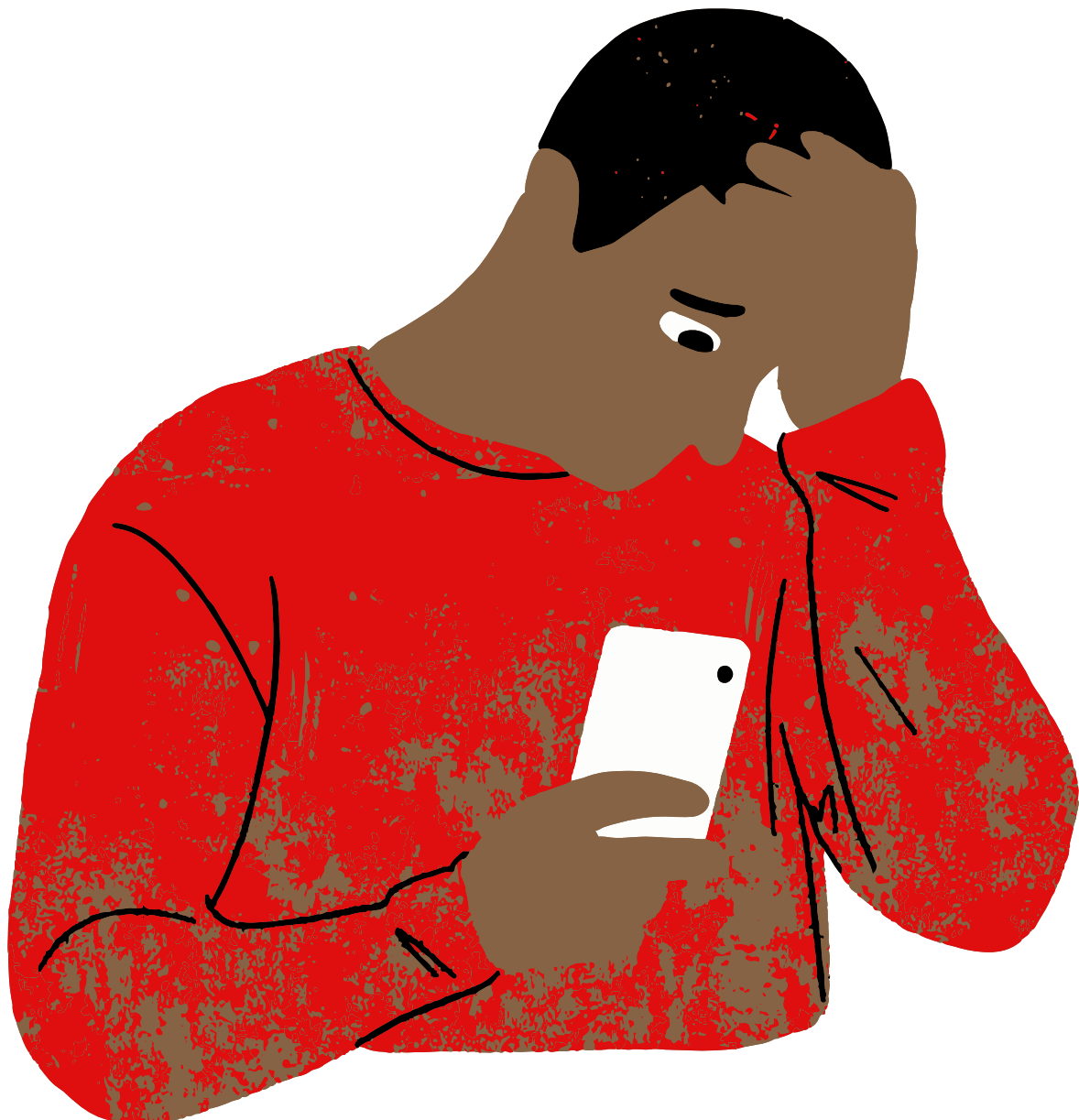

NBMV's 'op doorreis' zijn een psychisch bijzonder kwetsbaar publiek en bevinden zich in zeer uiteenlopende juridische situaties. Ze zijn hun land maanden of zelfs jaren geleden ontvlucht. Ze zijn 'op doortocht' en in overlevingsmodus. Sommigen volgen een route die ze van thuis uit uitgestippeld hebben, anderen wegen verschillende opties af, nog anderen weten niet meer wat ze willen doen. Voor sommigen kan het definiëren of herdefiniëren van een route weken, maanden of zelfs jaren duren.

Ze zijn *allemaal* kwetsbaar, maar we zien verschillende soorten en niveaus van kwetsbaarheden die bijdragen aan de basiskwetsbaarheid. Bijvoorbeeld: jongeren die in een isolement zitten, zeer jonge minderjarigen, minderjarigen die in hun land tot een minderheid behoren, die ziek zijn, die net in Europa zijn aangekomen, die lang in Libië hebben verbleven, die onzeker zijn omtrent hun plannen, enz.

Sommige minderjarigen hebben vindingrijke vaardigheden ontwikkeld, maar niet allemaal en sommigen zijn hulpeloos in gevaarlijke situaties. Anderen zijn hun houvast kwijt en zakken weg in een moeras van psychische kwetsbaarheid. Kwetsbaarheid en minderjarigheid versterken alle risico's van het leven op straat.

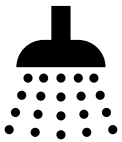
Soms hebben ze *geen* toegang tot informatie, soms hebben ze wel toegang tot informatie die de ronde doet maar verkeerd is, of informatie die van toepassing is op volwassenen maar niet geldt voor minderjarigen. En wanneer ze er toch toegang toe hebben, zijn ze in de meeste gevallen niet in staat om die te begrijpen en/of zich eigen te maken.

2. NODEN

Nood aan huisvesting. Dit is essentieel en de eerste vraag van een grote meerderheid van de jongeren. Maar het is niet eenvoudig om ze te beantwoorden omdat de verantwoordelijke organisaties soms niet meteen in staat zijn een oplossing te vinden in de eerste dagen of weken na de aankomst van de jongere. Zij kunnen namelijk alleen gebruik maken van het informele netwerk en daar is niet genoeg plaats voor iedereen. Op dit moment bedraagt de wachtlijst voor huisvesting binnen het Burgerplatform ongeveer drie weken.

Nood aan hygiëne. Dit omvat onder andere douchen of tandenpoetsen. En is intrinsiek verbonden met huisvesting. Want bij gebrek aan huisvesting wordt ook de nood aan hygiëne een prioriteit.

Daarnaast zijn er de **materiële noden** (telefoons, opladers, kleding, schoenen, slaapzakken, enz.) en **medische noden**.

De medische noden zijn zeer divers. Een grote meerderheid van de jongeren, vooral degenen die door Libië zijn gereisd, hebben nood aan een behandeling voor schurft. Gebrek aan huisvesting, het feit dat de jongere zich niet kan douchen, zijn kleding niet op hoge temperaturen kan wassen, niet op een gezonde plaats kan verblijven en het gebrek aan regelmaat, maakt dat een behandeling uitblijft en de ziekte aanhoudt.

Twee andere ziekten die recent vastgesteld werden bij jongeren die in België aankomen, zijn tuberculose (in verschillende stadia en niveaus) en difterie. Deze ziekten, en de trauma's die deze jongeren onderweg meegemaakt hebben, werden nooit behandeld of onderzocht. Het is daarom noodzakelijk een medische opvolging te starten, met alle administratieve complicaties die daarbij komen kijken.

Sommige jongeren hebben ook 'eenvoudige' maar chronische problemen op het vlak van behandelzorg (diabetes, astma, allergieën...) maar zijn al maanden verstoken van de apparatuur en medicatie die nodig is voor hun behandeling.

Een andere essentiële nood is het kunnen **contacteren van hun familieleden**. De jongeren komen vaak aan zonder enige manier om contact op te nemen met hun land van herkomst en hebben hun familieleden doorgaans al maanden niet meer gesproken.

Nood aan psychologische begeleiding. Het is een minder uitgesproken nood maar wel heel aanwezig en zichtbaar. De nood manifesteert zich op verschillende manieren en op verschillende momenten. Voor sommigen is praten over hun ervaringen niet meteen mogelijk en zonder een formele vraag is het erg moeilijk om deze nood aan psychologische begeleiding te identificeren. We merken echter op dat alle jongeren getuigen van de nood om gehoord te worden en te vertellen over wat ze meegemaakt hebben, wat hen getraumatiseerd heeft.

Nood aan juridische ondersteuning. Dit is zelden de belangrijkste vraag van jongeren maar toont zich doorgaans in een tweede fase, wanneer aan de andere behoeften voldaan is. De jongeren geven dan aan geïnformeerd te willen worden over hun rechten en juridische mogelijkheden. De informatie of geruchten die de ronde doen zijn vaak verkeerd of laconiek. Maar aan de informatie die binnen hun netwerken circuleert wordt meer geloof gehecht dan aan de up-to-date informatie die we hun kunnen bieden. Daarom kan het tijd kosten om vertrouwen op te bouwen.

3. CIJFERS

Het is heel moeilijk om het fenomeen van NBMV's 'op doorreis' cijfermatig in kaart te brengen. Door een gebrek aan gespecialiseerde opvang voor deze jongeren en de foutieve informatie die hen bereikt, blijven velen onopgemerkt in België. De weinige beschikbare cijfers geven onvermijdelijk geen juist beeld van de werkelijkheid. De cijfers die we hebben, vertellen ons enkel iets over de jongeren die ingegaan zijn op het ondersteuningsaanbod vanwege SOS Jeunes (zie infra, p. 13) en/of vanwege ons team. Er zit dus zeker enige overlap tussen onze cijfers en die van SOS Jeunes, maar we gaan ervan uit dat het werkelijke aantal NBMV's 'op doorreis' in België veel hoger ligt.

In 2022 ontmoette SOS Jeunes 584 nieuwe jongeren met een piek van 91 nieuwe jongeren in oktober 2022 als gevolg van de 'opvangcrisis'. De organisatie ontving daarnaast 532 aanvragen voor huisvesting (te noteren: dezelfde jongere kan meerdere opeenvolgende aanvragen indienen).

Tussen 1 januari en 15 augustus 2023 ontmoette SOS Jeunes 309 nieuwe jongeren, met een piek van 74 nieuwe jongeren in juli 2023. Deze jongeren zijn voornamelijk Eritreeërs van Tigre-etniciteit. Sinds eind juni stellen we de komst vast van meerdere Ethiopiërs van Oromo-etniciteit.

In het kader van het Xtra MENA-project ontmoetten we tijdens onze permanentie jongeren in:

- opvangcentra (het Dubrucq centrum beheerd door Samusocial en het AMRAN centrum en het Sister House, beide beheerd door het Burgerplatform)
- het dagcentrum van de Humanitaire Hub
- Casa Tamam (kraakpand)
- andere plekken waar we ad hoc naartoe gaan.

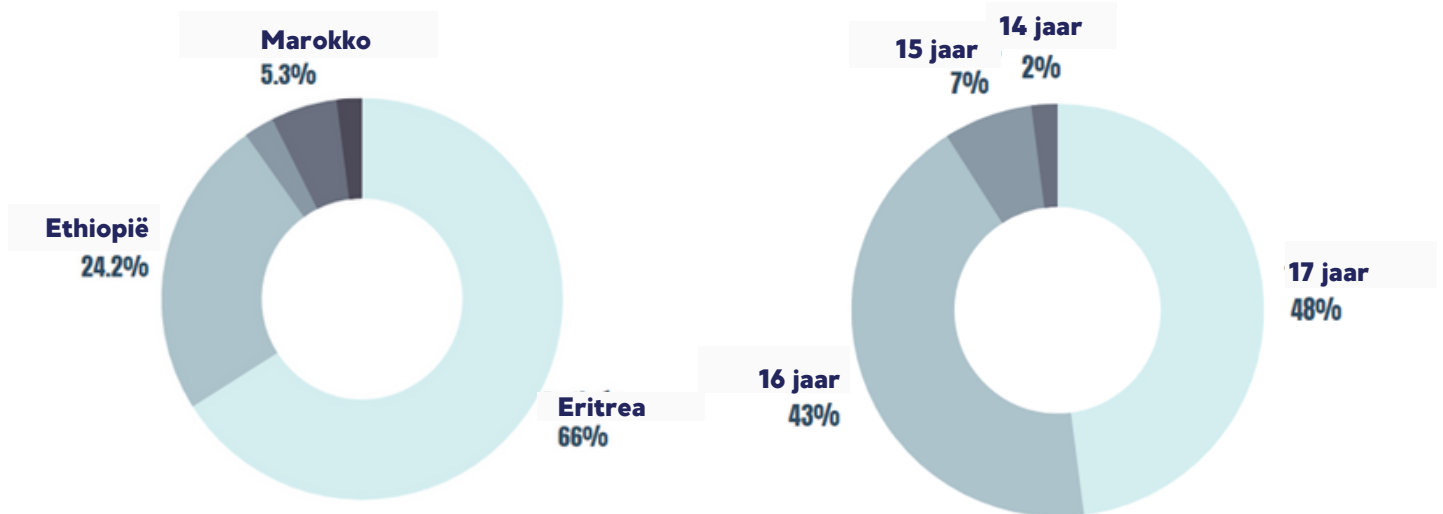
We hebben ook enkele jongeren ontmoet nadat ze naar ons doorverwezen werden door een partnerorganisatie.

Zo hebben we in 2022 in totaal 480 minderjarigen ontmoet, geïnformeerd en ondersteund, van wie er 244 als 'op doorreis' worden beschouwd. Van deze jongeren:

- waren 96% jongens. We ontmoeten veel minder meisjes, ook al zien we er meer dan voorheen. Ze zijn minder aanwezig, maar zijn ook meer geneigd om zichzelf meerderjarig te verklaren, uit angst gescheiden te worden van hun netwerk.
- was meer dan 90% 16 of 17 jaar oud.

Grafiek 1: Nationaliteit van de jongeren die in 2022 door het Xtra MENA-team ontmoet werden.

Grafiek 2: Leeftijd van de jongeren die in 2022 ondersteund werden door het Xtra MENA-team.

Begin oktober 2022 zagen we omwille van het plaatsgebrek in het opvangnetwerk van Fedasil vooral jongeren die een verzoek om internationale bescherming hadden ingediend. In overleg met de Humanitaire Hub hebben SOS Jeunes en ons team ervoor gezorgd dat er dagelijks minderjarigen opgevangen konden worden in het dagcentrum van de Humanitaire Hub. Dit om hen te kunnen informeren en begeleiden. De meesten van hen waren jongeren bij wie de Dienst Vreemdelingenzaken een leeftijdstwijfel geuit had. Deze jongeren kwamen vervolgens op straat te staan, zonder enige informatie over hun situatie. **Tussen oktober en december 2022 hebben we er zo 236 ontmoet**, voornamelijk uit Afghanistan, Eritrea, Burundi, Somalië en Syrië.

Van 1 januari tot en met 31 augustus 2023 hebben we 246 NBMV's en NBMV's 'op doorreis' ontmoet, waarvan:

- 21% reeds in het systeem zat. Dit zijn vooral jongeren die we in 2022 hebben ontmoet en die we blijven volgen zijn, of jongeren die we na hun verzoek om internationale bescherming ontmoet hebben omdat ze nood hadden aan informatie omtrent hun situatie.
- 24% er uiteindelijk voor koos om zich in te schrijven in het formele systeem, hetzij door zich te melden bij de Dienst Voogdij of na een verzoek om internationale bescherming.

4. ROUTE

NBMV's verlaten hun land van herkomst om redenen specifiek aan de situatie in dat land. Tijdens hun reis naar België, en vervolgens naar het Verenigd Koninkrijk, moeten ze verschillende grenzen oversteken.

Er zijn 2 belangrijke routes:

- **de route Libië-Italië-Frankrijk-België**, gebruikt door 95% van de jongeren die we ontmoetten.
- **de Balkanroute**, gebruikt door een minderheid van de jongeren, maar zij zijn doorgaans al langer in Europa en werden onderweg met meer geweld geconfronteerd.

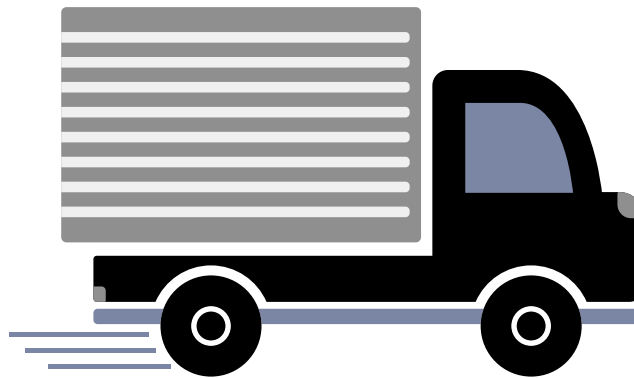
De geïnterviewde jongeren vertellen dat het praktisch onmogelijk is om **Libië** door te steken zonder opgepakt te worden, ongeacht hun geslacht of leeftijd. Ze worden daar vervolgens meestal tussen de 6 maanden en 1,5 jaar vastgehouden. Dit land, door de meeste jongeren omschreven als 'de hel', **sluit migranten op in detentiecentra in onmenselijke omstandigheden**. Volgens de jongeren, maar ook volgens rapporten van vele andere organisaties en journalisten, worden meer dan 200 mensen vastgehouden in kleine ruimtes zonder ramen en in ondraaglijke temperaturen. Het gebrek aan hygiëne en het feit dat ze één badkamer delen (als die er al is), zijn de oorzaak van vele ziekten. In plaats van medische hulp te ontvangen en deze ziekten te kunnen behandelen, wachten de jongeren gewoon tot ze kunnen vertrekken. Hun situatie wordt daarbij verergerd door een gebrek aan eten: een klein rantsoen brood of pasta, willekeurig verdeeld onder iedereen. [6] **In deze centra zijn de jongeren slachtoffer van verkrachting en seksueel misbruik, marteling, dwangarbeid, slavernij en andere vormen van uitbuiting.**

Wanneer ze er eindelijk in slagen te vertrekken, na lang onderhandelen en steeds met het risico op marteling en vernederingen door smokkelaars, beproeven ze hun geluk via de zee. Altijd in minimale omstandigheden en zonder enige garantie op overleving. **Ze wagen zich op zee aan boord van houten of opblaasbare 'boten' van slechte kwaliteit, zonder enige vorm van veiligheid.** Het maximale aantal aanbevolen passagiers per boot wordt vaak verdubbeld of verdrievoudigd. Veel jongeren vertellen ons dat ze uren, zelfs dagen, hebben gewacht tot iemand hen te hulp schoot. Zonder te weten wat er met hen zou gebeuren en of ze het zouden overleven.

[6] Zie onder meer de volgende rapporten voor meer informatie: UNHCR (2023), [Libya: Urgent action needed to remedy deteriorating human rights situation](#), UN Fact-Finding Mission warns in final report en Amnesty International (2022), [Libya 2022](#).

Als we deze jongeren vragen naar hun tijd op zee, vertellen ze altijd over hun verlangen te overleven en Italië te bereiken. Hun grootste zorg daarbij is om niet te worden opgepakt door de Libische politie of kustwacht en vooral niet terug te keren naar de hel die ze al meegemaakt hebben.

Eenmaal aangekomen in België is het moeilijk te zeggen hoe lang ze hier blijven. Sommige jongeren komen quasi 'rechtsreeks' in ons land aan, kort na aankomst in Italië en een reis door Frankrijk. Anderen zijn al langer in Europa en proberen vanop Belgische parkings de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk te maken. Weer anderen reizen heen en weer tussen het Franse Calais en België. In dat geval keren ze terug naar Brussel om uit te rusten en vervolgens opnieuw richting Franse kust te vertrekken. Sinds 2021, maar vooral sinds 2022 en 2023, zijn de bootpassages toegenomen en zijn de prijzen goedkoper geworden. Sommigen wagen de oversteek via vrachtwagens vanop rotondes in Calais (zie infra).

NBMV's in Brussel komen in contact met of worden doorverwezen naar SOS Jeunes. De jongeren ontmoeten de maatschappelijk werkers tijdens hun permanenties op verschillende plaatsen, tijdens hun aanwezigheid in verschillende onderkomens, tijdens nachtpatrouilles of nadat ze door andere organisaties doorverwezen werden. De jongeren wisselen ook onder elkaar contactgegevens van deze organisatie uit.

De opdracht van SOS Jeunes bestaat erin te werken op individueel verzoek van elke jongere en te proberen antwoorden op hun noden. Werknemers informeren jongeren over hun rechten en bekijken alle mogelijke opties om aan elke nood te voldoen. Ze nemen initiatieven en beslissingen op vraag van, en in overleg met, de jongeren (behalve in zeer extreme gevallen waarbij de veiligheid van de jongere in gevaar is). Daarnaast engageert SOS Jeunes zich om actief in te zetten op sensibilisering en begeleiding. Een deel van het takenpakket van de organisatie bestaat erin om vertrouwen op te bouwen met de jongeren en hun netwerk om hen zo op de meest coherente en adequaat mogelijke manier te begrijpen en te ondersteunen.

5. DE FRANSE KUST

De jongeren 'op doorreis' zijn niet, of althans niet in eerste instantie, van plan in België te blijven en zich hier te vestigen. De populairste bestemming is het Verenigd Koninkrijk, waar de meesten van hen sneller en gemakkelijker dan in België of andere Europese landen een vluchtelingenstatus hopen te verkrijgen.

De centrale locaties voor pogingen tot overtocht naar het Verenigd Koninkrijk liggen aan de Franse kust. Al jarenlang proberen velen, waaronder minderjarigen, die grens over te steken door zich te verstoppen in vrachtwagens of de zee over te steken in rubberbootjes. Deze pogingen kunnen weken, soms maanden, van voorbereiden en ondernemen in beslag nemen alvorens succesvol te zijn. Daardoor is de regio Calais-Duinkerke een plaats van bijzonder onhygiënische kampen geworden. Migranten, waaronder minderjarigen, overleven er in extreem precaire en onzekere omstandigheden.

Ondanks de inspanningen van de organisaties ter plaatse zijn de beschikbare infrastructuren aan de Franse kust minimaal en resulteren in een verslechtering van de fysieke en mentale toestand van de jongeren. Ze slapen in de 'jungle' aan de rand van de stad, in tenten of op eenvoudige dekens. Momenteel ontmantelt de politie om de twee dagen een aantal van deze kampen. Migranten moeten daarom voortdurend op zoek naar een nieuwe tent om te kunnen overnachten. Tot vandaag bestaat er geen specifieke opvangplek voor minderjarigen 'op doorreis' waardoor ze voortdurend en overal omringd zijn door volwassenen.

Eten doen ze van het weinige dat ze van organisaties kunnen krijgen. Toegang tot douches, wasmachines, medische hulp, juridisch advies, psychologische hulp en andere basisbehoeften is moeilijk voor zowel volwassenen als minderjarigen. De weinige bestaande diensten bevinden zich ongestructureerd verspreid in en rond de stad Calais.

Aan de Franse kust kennen we twee organisaties die specifiek met minderjarigen werken:

- **ECPAT**, in Calais, poogt de veiligheid en het welzijn te waarborgen van niet-begeleide minderjarigen die heel ver staan van het hulp- en zorgsysteem. Hun werk steunt op de vertrouwensband die ze opbouwen met jongeren. Hiervoor doen ze aan *outreach* in het dagcentrum van *Secours Catholique* (Caritas Frankrijk) en in de verschillende andere kampen. Deze momenten maken het mogelijk om informeel de moeilijke leefomstandigheden te bespreken, maar ook om aan preventie te doen met het oog op geplande vertrekken.
- **Het Franse Rode Kruis en hun DMSE** (*Mobile Support System for Exiles*) werken met kinderen en jongeren op de vlucht, voortdurend op de dool en bijzonder kwetsbaar, aan de kust van Duinkerke. Zij identificeren jongeren op straat en in de informele kampen, bieden hen een geruststellende aanwezigheid, een band van nabijheid en creëren vertrouwensrelaties om gesprekken te vergemakkelijken. Ze vangen hen op en luisteren naar hen. Middels recreatieve en educatieve activiteiten maken ze jongeren bewust van hun rechten en bieden ze hen correcte informatie. Ze verwijzen hen door naar aangepaste diensten en gemeentelijke beschermingsmechanismen (in het bijzonder de *Aide Sociale à l'Enfance*) en bieden ondersteuning op basis van vastgestelde noden.

Artsen Zonder Grenzen Frankrijk heeft zich voorgenomen om in 2023 een plek op te zetten waar NBMV's tot rust kunnen komen, activiteiten organiseren, telefoons opladen, eten en beginnen met zorg en opvolging van medische of psychosociale noden.

Een groot deel van de jongeren die deze organisaties ontmoeten, is reeds via Brussel gepasseerd. Velen van hen zullen ook naar Brussel terugkeren, wanneer ze uitgeput zijn, om er weer op krachten proberen te komen. Er lijkt in België een groter netwerk van accommodaties of gastgezinnen te bestaan dan in Frankrijk. Ze hebben hier gemakkelijker toegang tot hun basisbehoeften – reden waarom ze vaak een paar dagen of weken terugkeren voordat ze uiteindelijk opnieuw vertrekken naar Calais. Sommigen reizen regelmatig heen en weer.

Wat opties om het Verenigd Koninkrijk te bereiken betreft, zijn er verschillende routes die gebruikt worden door de jongeren 'op doorreis':

- **De tunnel die Calais met Dover verbindt** is bekend, met honderden vrachtwagens die dagelijks goederen naar het Verenigd Koninkrijk vervoeren. Sommige minderjarigen proberen zich in de buurt van de haven in vrachtwagens te wurmen, in de hoop zich in het voertuig te verstoppen en door de lange reeks van havencontroles te glippen. Een van de redenen waarom jongeren de oversteek via vrachtwagens wagen, is dat ze hier niets voor moeten betalen. Bovendien kunnen ze in sommige gevallen kiezen waar ze naartoe gaan in het Verenigd Koninkrijk door zich aan te bieden bij de autoriteiten van de plaats van hun keuze. Dit in tegenstelling tot degenen die via de zee aankomen – zij vallen automatisch onder de verantwoordelijkheid van de autoriteiten in Dover (waar de dispatching vervolgens willekeurig gebeurt – *zie infra*).

- **De rotondes in Calais** zijn een andere manier om in de vrachtwagens te klimmen. Wanneer de kans zich aanbiedt, wagen jongeren hun leven door te profiteren van een opening in een vrachtwagen. Ze klimmen in de vrachtwagen en verstoppen zich.
- Andere jongeren proberen het **via de zee aan boord van opblaasboten**. Voor de meesten zal dit minstens de tweede keer zijn dat ze hun leven riskeren op zee. Deze route werd vooral sinds 2018 frequent. Om er toegang toe te krijgen, moet je opnieuw onderhandelen met smokkelaars, met alle gevaren van dien. Gewapende afrekeningen tussen smokkelaars zijn bekend en soms bevinden minderjarigen zich er midden in. Volgens de jongeren fluctueren de prijzen voortdurend. Overtochten vinden plaats op elk moment van het jaar, maar het aantal mensen dat erin slaagt de Britse kusten te bereiken is vooral hoog in de zomer dankzij de betere weersomstandigheden.

De minderjarigen die we ontmoeten hebben niet altijd het geld om deze overtocht te betalen, wat hen wederom erg kwetsbaar maakt voor verschillende gevaarlijke opties om het nodige bedrag toch te kunnen verzamelen. Bovendien blijft de reis niet beperkt tot het krijgen van een plaats op deze opblaasboten – je moet nog wachten op het signaal, je 's nachts verbergen voor de politie aan de kust, in de buurt van de zee, erin slagen niet te worden tegengehouden door de autoriteiten die het strand bewaken en, uiteindelijk, de oversteek van de zee te overleven.

De gevaren die bij deze verschillende routes komen kijken zijn levensgroot. Sommige jongeren hebben lange ziekenhuisopnames meegemaakt als gevolg van ongevallen. Hoewel bekend dat sommige verdwijningen onopgemerkt blijven, stellen de officiële cijfers dat er **sinds 1999 tot vandaag 367 mensen hun leven verloren aan de Franse kust, waaronder 45 minderjarigen**.
[7]

[7] Les Jours (2023), [Voir Calais et mourir, 367 fois.](#)

6. HET VERENIGD KONINKRIJK

De redenen waarom deze groep jongeren naar het Verenigd Koninkrijk wil gaan, zijn talrijk (en dit is een niet-exhaustieve lijst [8]):

- ze hebben familieleden in het Verenigd Koninkrijk
- belangrijke aanwezigheid van de diaspora
- mandaat van de ouders
- (gedeeltelijke) kennis van het Engels
- overtuiging er sneller te kunnen werken
- overtuiging dat het resultaat van de internationale beschermingsprocedure positiever en sneller zal zijn
- positieve feedback van hun *peers* die in het Verenigd Koninkrijk zijn geraakt
- geen verplichting om identiteitspapieren op zak te dragen
- oorspronkelijk doelstelling sinds vertrek uit het land van herkomst
- een ander type leeftijdstest
- opvang in een gastgezin.

Sinds de Brexit is het voor een minderjarige veel moeilijker geworden om zich met een familielid in het Verenigd Koninkrijk te herenigen. Vóór de Brexit was de Dublin III-verordening van toepassing en was de staat verplicht de gezinshereniging te accepteren vanaf het moment dat de familierelatie bewezen was. Vandaag gelden de Britse immigratieregels. De procedure is lang, duur en komt met veel voorwaarden.

Een andere verandering die in het Verenigd Koninkrijk ingevoerd wordt, is de controversiële *Illegal Migration Bill* die aangenomen werd in juli 2023. Deze wet beëindigt de toegang tot internationale bescherming voor iedereen die irregulier in het Verenigd Koninkrijk aankomt nadat hij of zij door een land is gereisd – zelfs maar kort – waar hij of zij niet vervolgd werd. De wet verbiedt het indienen van een verzoek om internationale bescherming of andere op mensenrechten gebaseerde verzoeken, ongeacht de ernst van hun situatie. Bovendien stipuleert de wet dat de mensen naar een ander land uitgezet worden, zonder enige garantie dat ze daar noodzakelijkerwijs bescherming kunnen genieten. De wet creëert ingrijpende nieuwe detentiebevoegdheden, met beperkte rechterlijke toetsing.

[8] Voor een gedetailleerde uitwerking van deze verschillende redenen verwijzen we [naar ons rapport van 2021](#).

Deze beperking van de toegang tot internationale bescherming treft ook niet-begeleide minderjarigen, ongeacht hun situatie, bijvoorbeeld indien zij het risico lopen vervolgd te worden of het slachtoffer zijn geworden van mensenhandel. In het geval van minderjarigen zal dit een rechtsvacuüm creëren aangezien zij geen toegang meer hebben tot bescherming, maar vóór hun achttiende ook niet naar een ander land uitgezet kunnen worden. [9]

De wet is nog niet in praktijk gebracht. Mensen die in het Verenigd Koninkrijk aankomen, kunnen nog steeds internationale bescherming aanvragen. Niettemin is bepaald dat de wet terugwerkende kracht kan hebben tot de datum van aanneming ervan, wat betekent dat het recht op internationale bescherming kan worden ingetrokken voor iedereen die op of na die datum is aangekomen.

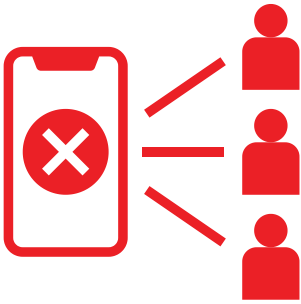
Op dit moment bestaat er alleen een overeenkomst met een derde land om mensen die irregulier zijn aangekomen te kunnen verwijderen. Dit betreft de partnerschaps-overeenkomst tussen het Verenigd Koninkrijk en Rwanda die in april 2022 tussen beide regeringen ondertekend werd. De overeenkomst voorziet erin dat mensen die in het Verenigd Koninkrijk om internationale bescherming hebben verzocht naar Rwanda worden gestuurd, ongeacht hun nationaliteit. Hun aanvraag zou daar worden beoordeeld. Een uitzetting naar Rwanda was gepland voor juni 2022, maar het Europees Hof voor de Rechten van de Mens schortte dit op door voorlopige maatregelen aan te wijzen op basis van artikel 39 van het Reglement van het Hof. Het Hof oordeelde dat de man in kwestie niet kon worden uitgezet totdat de Britse justitie de wettigheid van het wetsvoorstel had beoordeeld, onder meer om zich ervan te verzekeren dat Rwanda een veilig land is en dat terugkeerders toegang hebben tot eerlijke procedures voor de behandeling van hun dossier. [10]

Tot vandaag heeft er geen enkele deportatie plaatsgevonden, omdat er verschillende beroepen zijn ingediend bij de Britse rechtbanken om te proberen de overeenkomst te beëindigen. In juni 2023 vernietigde het Hof van Beroep een eerdere uitspraak van het Hooggerechtshof dat de overeenkomst met Rwanda wettelijk zou zijn. De Britse regering is echter opnieuw van plan tegen deze beslissing in beroep te gaan bij het Hooggerechtshof.

We hebben gemerkt dat jongeren vaak op de hoogte zijn van gebeurtenissen in het Verenigd Koninkrijk via hun leeftijdsgenoten daar. Maar die informatie is over het algemeen onvolledig en geeft geen juist of volledig beeld van de mogelijke gevolgen die de veranderende juridische kaders op hun toekomstplannen zou kunnen hebben. Toen de overeenkomst met Rwanda publiek gemaakt werd, ontstond er een golf van stress en nam het aantal pogingen om in het Verenigd Koninkrijk te geraken gedurende een paar weken af. Veel jongeren kwamen in die tijd naar ons toe om de situatie te begrijpen en om te weten te komen of ze naar Rwanda zouden worden gestuurd. Anderzijds wekte het nieuws van de goedkeuring van de *Illegal Migration Bill* minder angst. We gaan ervan uit dat het voor de jongeren heel abstract bleef omdat ze hoorden dat mensen naar het Verenigd Koninkrijk bleven reizen om er internationale bescherming aan te vragen.

[9] UNHCR (2023), '[UK Illegal Migration Bill: UN Refugee Agency and UN Human Rights Office warn of profound impact on human rights and international refugee protection system](#)'.

[10] Zaak N.S.K. tegen het Verenigd Koninkrijk (verzoekschrift nr. 28774/22, voorheen K.N. tegen het Verenigd Koninkrijk).

Dankzij de informatie die we ontvangen hebben van Britse organisaties en van enkele jongeren die we in het verleden in Brussel hebben gevolgd (en die toegezegd hebben hun ervaringen met ons te delen), hebben we enige kennis van het Britse systeem. Het doel van het kennen van een minimum van dit systeem is om de vragen die jongeren ons stellen correct te kunnen beantwoorden. Er bestaan veel misvattingen over het Verenigd Koninkrijk en het is belangrijk om jongeren zo goed mogelijk te informeren voordat ze aan de gevaarlijke reis beginnen.

De meeste jongeren die op Brits grondgebied aankomen, worden opgevangen in Dover, waar het *Home Office* (zeg maar de 'Britse Dienst Vreemdelingenzaken') aanwezig is om hen te registreren. Anderen gaan naar het *Lunar House* in Croydon, in de buurt van Londen, om daar internationale bescherming aan te vragen. Bij aankomst zijn er verschillende fasen: ze worden eerst op een beknopte manier geïdentificeerd (achternaam, voornaam, nationaliteit, leeftijd) en ondergaan vervolgens een zeer elementaire medische controle. Beide fasen vinden plaats zonder tolk. Vervolgens worden ze doorverwezen naar een persoon die de leeftijd beoordeelt.

Meestal wordt de beoordeling uitgevoerd door iemand van het *Home Office*, soms door een maatschappelijk werker. Een gesprek van 10 tot 15 minuten zal bepalen of de aangegeven leeftijd ook beschouwd wordt als de werkelijke leeftijd. Is dit niet het geval, dan wordt er een willekeurige geboortedatum bepaald (dit gebeurt steeds vaker). Na de beoordeling dienen zij het verzoek om internationale bescherming in. Ze zullen bepaalde vragen moeten beantwoorden, met name over hun migratieroute en hun verblijfplaats in België (of in een ander Europees doorreisland).

Jongeren die meerderjarig verklaard worden, worden met de volwassenen naar een hotel gestuurd. Als de minderjarigheid aanvaard wordt, worden de jongeren een tweetal weken naar een hotel gebracht met andere minderjarigen. Vanuit dit hotel kunnen ze een voorkeur uitspreken voor de regio waar ze naartoe willen worden gestuurd, maar in de meeste gevallen is de keuze van de bestemming willekeurig. In de stad waar ze uiteindelijk belanden, worden ze opgevangen door de *local authority*, de Britse autoriteit die bevoegd is voor minderjarigen. Van daaruit krijgen jongeren van 15 jaar en jonger in principe een gastgezin. De rest gaat met andere jongeren in gedeelde huizen wonen.

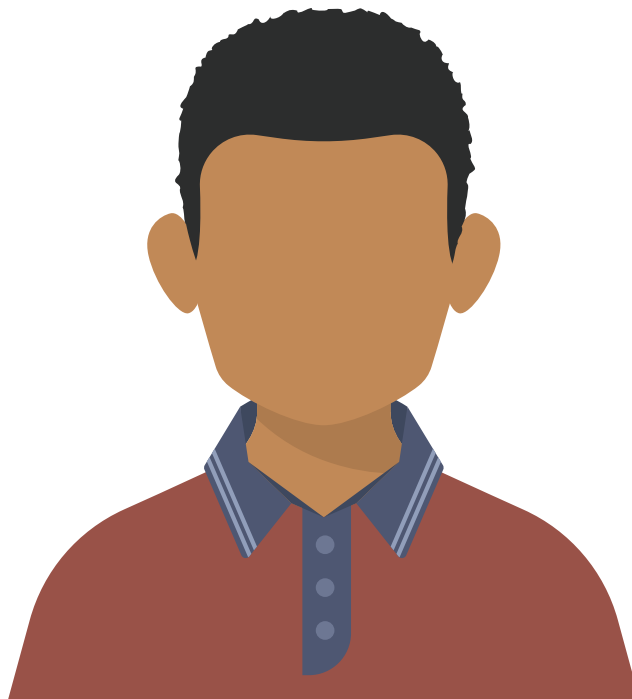
In de meeste gevallen is de hierboven beschreven procedure van toepassing. Belangrijk hierbij te beklemtonen is de zeer migratiekritische context in het Verenigd Koninkrijk en het feit dat de zorg voor minderjarigen sterk kan verschillen van stad tot stad.

DREMPELS IN BELGIË

De drempels waarop NBMV's 'op doorreis' botsen, zijn dezelfde als voor veel andere migranten maar worden sterk uitvergroot door hun minderjarigheid: een structureel gebrek aan huisvesting, kwaliteitsvolle medische opvolging, aangepaste zorg en beperkte toegang tot basisbehoeften zoals hygiëne, kleding, schoenen, enz.

Hieronder bekijken we de drempels waarop jongeren botsen in hun contact met de bevoegde autoriteiten en stellen we een reeks aanbevelingen voor. Ter illustratie gebruiken we de situatie van de jonge (fictieve) Habtom.

HABTOM

Habtom is een 16-jarige Eritreeër die twee weken geleden in België aankwam. Hij moest Eritrea verlaten vanwege de situatie in zijn land en vooral omdat hij binnenkort het leger in zou moeten.

1. POLITIE

We ontmoeten Habtom tijdens één van onze permanenties. Hij vertelt ons dat hij graag tot in het Verenigd Koninkrijk wil geraken. Vanop een parking in België probeert hij elke avond over te steken. Hij werd al meerdere keren door de politie aangehouden en is uitgeput.

Omdat ze tot in het Verenigd Koninkrijk proberen te geraken, worden NBMV's 'op doorreis' vaak onderschept door de politie: in havens, treinen of vrachtwagens. Volgens de omzendbrief van 8 mei 2015 heeft de politie, wanneer ze een minderjarige arresteert, de plicht om hem aan te geven bij de Dienst Voogdij maar ook bij de Dienst Vreemdelingenzaken middels het invullen van de NBMV-fiche [11]. Voorafgaand aan de aangifte neemt de politie contact op met de Dienst Vreemdelingenzaken om te achterhalen of de jongere al bekend is. Is dit niet het geval, dan wordt er een signalement van de jongere opgesteld. In sommige specifieke gevallen wordt het Parket ingeschakeld en kan het een beslissing nemen omtrent huisvesting – de Dienst Voogdij doet dan in eerste instantie niets. Indien het Parket geen beslissing neemt, is het aan de Dienst Voogdij om huisvesting te vinden voor de jongere.

• Gebrek aan kennis over NBMV's

In hun pogingen het Verenigd Koninkrijk te bereiken, verplaatsen NBMV's 'op doorreis' zich over het hele Belgische grondgebied. Hierdoor komen er verschillende politiekorpsen in contact met deze doelgroep. Onze ervaring leert dat een groot deel van deze politiekorpsen onvoldoende kennis heeft van het fenomeen en de rechten van deze jongeren. We stellen vast dat ze hen niet of onjuist informeren en dat ze niet systematisch contact opnemen met de bevoegde diensten. Zo melden ze de jongeren bijvoorbeeld niet automatisch bij de Dienst Voogdij.

In 2021 maakten we een video bedoeld voor jongeren om uit te leggen op welke rechten ze in België aanspraak kunnen maken. De video bestaat in vier talen: [Engels](#), [Tigrinya](#), [Amhaars](#) en [Arabisch](#). **Deze video kan gebruikt worden door de politie en andere actoren op het terrein om het contact met jongeren te vergemakkelijken en hen goed te informeren over hun rechten in België.**

Het is noodzakelijk dat de Dienst Voogdij de politiediensten sensibiliseert over de werkelijke implicaties van de rechten van de NBMV's en over het aanbieden van bijhorende begeleiding zodat zij de minderjarigen op de correcte manier kunnen behandelen.

[11] [Omszendbrief betreffende de signalementfiche van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en hun tenlasteneming \(2015\)](#).

- **Niet respecteren van het vermoeden van minderjarigheid**

Het komt dikwijls voor dat jongeren op het moment van hun aanhouding zeggen dat ze minderjarig zijn, maar de politie deze minderjarigheid niet erkent en een andere geboortedatum noteert. Deze houding leidt tot het niet respecteren van de regels die van toepassing zijn op minderjarigen.

Het is belangrijk dat de politie zich realiseert dat jongeren die zich minderjarig verklaren het voordeel van de twijfel moeten krijgen totdat er daadwerkelijk een leeftijdstest is uitgevoerd.

Een ander veel voorkomend scenario is dat minderjarigen beweren meerderjarig te zijn, vooral als ze door Italië zijn gereisd. Dit is de raad die hen wordt gegeven om hun reis gemakkelijker te kunnen voortzetten, wetende dat een status als minderjarige hen naar een centrum voor NBMV's in Italië zou leiden.

- **Afwezigheid van tolk**

Voor jongeren blijft de situatie ingewikkeld, ook als hun minderjarigheid wordt erkend. Door een gebrek aan tolken begrijpen jongeren zelden wat hen wordt uitgelegd en begrijpen ze dus ook niet waar ze recht op hebben.

Het is belangrijk dat jongeren zo snel mogelijk worden geïnformeerd over hun rechten en het bestaande Belgische beschermingssysteem, vooral voor zij die net in België zijn aangekomen. De video die we in 2021 maakten (zie hoger), kan dit probleem deels oplossen. Maar het inschakelen van een tolk blijft essentieel om een echte dialoog met de minderjarige tot stand te brengen.

- **Geweld en verdwijning van persoonlijke bezittingen**

Veel jongeren maken melding van geweld tijdens hun aanhoudingen en detentie, evenals de verdwijning van hun persoonlijke bezittingen. Soms getuigen jongeren van verschillende vormen van geweld gepleegd door politieagenten.

De aanhoudingen vinden vooral plaats na controle op de trein omdat de jongeren niet over een geldig vervoersbewijs beschikken. In sommige gevallen vertellen jongeren ons dat de politie hun leeftijd niet "aanvaardde" of "geloofde". In andere gevallen hebben jongeren zich bij eerdere aanhoudingen als meerderjarig voorgesteld omwille van het (verkeerde) idee dat ze, als ze minderjarig zijn, rechtstreeks naar een centrum zouden gebracht worden. Dit gebrek aan leeftijdsbevestiging betekent dat jongeren op het politiebureau soms als volwassenen worden behandeld en dus niet de rechten van minderjarigen genieten.

Of het nu gaat om minderjarigen of volwassenen, uit de getuigenissen blijkt dat de integriteit van de jongeren niet gerespecteerd wordt tijdens hun detentie:

- Ze moeten zich helemaal uitkleden in een afgesloten ruimte, voor de ogen van de politieagenten, 'om te controleren of ze niets illegaals bij zich hebben'.
- Ze worden door de politie als volwassene beschouwd en worden daarom op het politiebureau vastgehouden voor een tijd die de wettelijke limiet voor een minderjarige overschrijdt.
- Illegale bewaring van persoonlijke bezittingen, zoals een telefoon die niet teruggegeven wordt wanneer de jongere het politiebureau verlaat.

Het is belangrijk op te merken dat het niet geïdentificeerd worden als minderjarige zeer grote gevolgen kan hebben. Dit is bijvoorbeeld het geval van een minderjarige die vastgehouden werd in het detentiecentrum van Vottem. Hij werd er een maand lang samen met volwassenen vastgehouden tot zijn leeftijd kon worden bewezen door een bottest.

De politie is doorgaans de eerste overheidsinstantie waarmee deze jongeren in aanraking komen. Dit contact is dus bepalend voor hun perceptie van en houding ten opzichte van andere overheidsinstanties. Als we NBMV's 'op doorreis' op een duurzame manier willen insluiten in het bestaande opvangsysteem, is sensibilisering en vorming van de politiediensten essentieel.

• **Beperkte beschikbaarheid van de Dienst Voogdij**

De politie geeft zelf aan dat de beperkte beschikbaarheid van de Dienst Voogdij een drempel vormt. Dit gebrek aan beschikbaarheid resulteert vaak in een gebrek aan voorstellen om tot een adequate oplossing voor de NBMV te komen.

We moeten ons ervan bewust zijn dat jongeren 'op doorreis' vaak 's nachts worden aangehouden. De diensten van de bevoegde autoriteiten zijn op die momenten gesloten, wat betekent dat er zelden een opvangoplossing wordt gevonden.

In het verleden bestond er een pool van specifieke voogden voor NBMV's 'op doorreis'. De voogd werd in principe aangesteld zodra de politie een jongere aanhield. De voogd kon de jongere vervolgens onmiddellijk ontmoeten op het politiebureau en hem de juiste informatie bieden. Deze pool bestaat niet meer en er zijn momenteel geen plannen om deze opnieuw in gebruik te nemen. Dit is een reëel probleem omdat we ervan overtuigd zijn dat deze pool het mogelijk zou maken om de jongere snel en adequaat te informeren. Dit zou, in een tweede stap, de uitwisseling met de politiediensten en de zorg voor de jongere ten goede komen.

2. DIENST VOOGDIJ

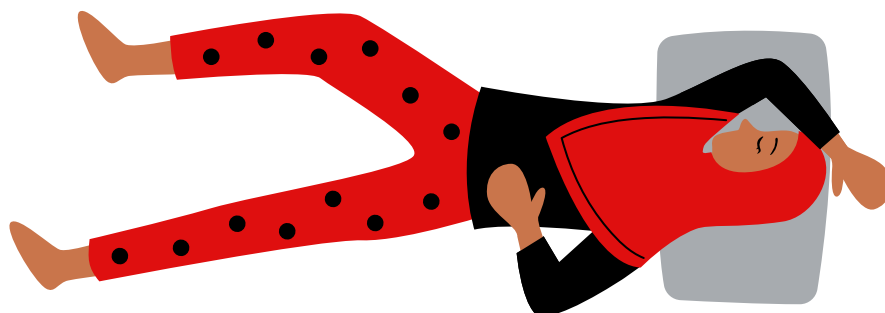
Tijdens onze eerste ontmoeting met Habtom legt hij ons uit dat hij nog altijd met het idee speelt om naar het Verenigd Koninkrijk te gaan, maar dat hij ook graag informatie over België wil hebben en wil begrijpen hoe het hier werkt voor minderjarigen. We leggen het beschermingssysteem uit en beantwoorden zijn vragen. Twee weken later zien we Habtom opnieuw. Hij vertelt dat hij er steeds meer over nadenkt om in België te blijven, maar dat hij nog een paar dagen extra nodig heeft. Probleem is dat hij op straat slaapt en het hem moeilijk valt over zijn situatie na te denken omdat hij nauwelijks slaapt. We stellen voor dat hij zich meldt bij de Dienst Voogdij zodat hij een plek kan krijgen in een jongerencentrum in het officiële opvangnetwerk.

- **Toegang tot de dienst Dispatching na de openingsuren**

Iedereen die een minderjarige wil melden, kan dat doen tijdens de permanentie-uren bij een medewerker van de Dienst Voogdij. De Dienst Voogdij is verantwoordelijk voor het vinden van een opvangplaats voor een minderjarige die zich na de uren aanbiedt bij de dienst Dispatching van het aanmeldcentrum van Fedasil. De permanentie van de Dienst Voogdij is telefonisch bereikbaar van 7 tot 22 uur op weekdays en van 8 tot 22 uur in het weekend.

Het principe is dat volgens de kwetsbaarheidscriteria van Fedasil (zie hieronder) enkel minderjarigen die aan deze criteria voldoen ook na 15 uur nog een opvangplaats krijgen in het officiële netwerk. Zij die niet aan deze criteria voldoen, krijgen die dag geen toegang tot een van Fedasil's opvangcentra eerste fase. We stellen momenteel echter vast dat in de praktijk minderjarigen die volgens deze criteria niet kwetsbaar zijn, algemeen genomen wel naar een opvangcentrum eerste fase worden gestuurd, afhankelijk van de beschikbare ruimte.

Wanneer er geen plaats gevonden wordt in het officiële netwerk, is het de opdracht van de Dienst Voogdij om op zoek te gaan naar een alternatieve opvangplek voor deze jongere. Dit lukt niet altijd. In dat scenario zal de jongere moeten wachten tot de volgende dag om opnieuw naar de dienst Dispatching te gaan en een plaats in een opvangcentrum te krijgen. Deze situatie leidt vaak tot de verdwijning van de jongere die niet komt opdagen.

Wanneer een opvangplaats wordt gevonden, doen er zich vervolgens vaak problemen voor met betrekking tot het vervoer naar het opvangcentrum. In principe moet één van de vijf chauffeurs van de Dienst Voogdij het vervoer op zich nemen. In de praktijk zijn het dikwijls andere organisaties die voor het vervoer zorgen of de jongere moeten uitleggen hoe ze in het centrum kunnen geraken. Ook dit gebrek aan vervoer kan leiden tot verdwijningen wanneer de jongere de weg naar het opvangcentrum niet vindt.

• Identificatie en aanwezigheid in het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingenzaken

Wanneer jongeren zich vandaag aanmelden en laten registreren bij de Dienst Vreemdelingenzaken (in het Pachecogebouw), gaat dit gepaard met een summier gesprek waarin de jongere onder andere naar zijn leeftijd en identiteit gevraagd wordt. Vaak betreft een soort 'eerste', basaal identificatiegesprek. De antwoorden worden genoteerd op de daartoe bestemde NBMV-fiche, indien die nog niet bestond, of toegevoegd aan een reeds bestaande fiche, indien de jongere reeds gesignaleerd stond. Bedoeling van dit eerste 'formele' gesprek is om de minderjarige te identificeren op basis van de informatie in de NBMV-fiche en om zijn minderjarigheid te beoordelen. Vandaag gebeurt dit door medewerkers van de Dienst Vreemdelingenzaken.

Wij menen dat de Dienst Voogdij de autoriteit moet zijn die na aanmelding de minderjarigheid van jongeren multidisciplinair beoordeelt. Daarom pleiten wij ervoor dat de Dienst Voogdij aanwezig is in het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingenzaken (Pacheco) om er een correcte en aangepaste eerste registratie van de NBMV uit te voeren.

Dit voorstel veronderstelt het volgende:

- een specifieke vorming van de Dienst Voogdij-medewerkers zodat zij deze ondersteuning kunnen bieden.
- het inrichten van een ruimte die geschikt is voor minderjarigen.

Op die manier zou het contact tussen de overheid en de jongere beter georganiseerd zijn en de inhoud ervan waardevoller. De aanwezigheid van de Dienst Voogdij zou de jongere bovendien in staat stellen onmiddellijk op de hoogte te worden gebracht van zijn rechten en de verschillende fasen van zijn procedure. Bovendien zou de Dienst Voogdij onmiddellijk de identiteit van de jongere kunnen identificeren, én zijn kwetsbaarheden, om hem vervolgens naar de juiste actoren te oriënteren.

In de actuele situatie is de Dienst Voogdij echter niet aanwezig in het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingenzaken. Deze laatste stuurt de beschikbare informatie met betrekking tot de minderjarige naar de Dienst Voogdij met behulp van de NBMV-fiche. Vervolgens beslist de Dienst Voogdij of ze de minderjarige nog uitnodigen voor een identificatiegesprek. Dit is echter zeldzaam en gebeurt slechts in uitzonderlijke situaties. Meestal worden de jongeren niet uitgenodigd voor een identificatiegesprek. Desalniettemin is de jongere wel degelijk verplicht aanwezig te zijn op dat

identificatiegesprek in het geval ze daarop worden uitgenodigd, aangezien een niet komen opdagen er uiteindelijk toe zou kunnen leiden dat de minderjarige als meerderjarig beschouwd wordt. Het lijkt ons problematisch dat er tot op heden nog geen (duidelijke) criteria zijn die bepalen wie al dan niet uitgenodigd wordt voor een dergelijk identificatiegesprek. Zelfs in situaties waarbij de minderjarige niet via het registratiecentrum van de Dienst Vreemdelingen passeert (maar bijvoorbeeld bij de Dienst Voogdij gesignaleerd wordt door politie of andere actoren), worden de minderjarigen zelden uitgenodigd voor een identificatiegesprek. Specifieke gevallen waarin jongeren wel uitgenodigd worden zijn, bijvoorbeeld: jongeren die meerdere keren aangemeld werden maar elke zorg weigeren, of jongeren die in het bezit zijn van een identiteitsdocument dat zij aan de Dienst Voogdij willen geven om hun minderjarigheid te bewijzen. Maar ook hier blijft de inhoud van het interview zeer basaal en behandelt het dezelfde vragen als die voor de NBMV-fiche worden gesteld. De toegevoegde waarde van dit interview blijkt in de praktijk beperkt.

• **Leeftijdstest**

Twee instanties zijn bevoegd om een leeftijdswijfel te uiten: de Dienst Vreemdelingenzaken en de Dienst Voogdij. In de praktijk uit de Dienst Vreemdelingenzaken meestal twijfel bij het indienen van het verzoek om internationale bescherming (zie hieronder). Ook de Dienst Voogdij kan de twijfel uiten tijdens het identificeren van een jongere, bijvoorbeeld bij een jongere die niet in een verblijfsprocedure zit en de Dienst Vreemdelingenzaken dus niet de gelegenheid heeft gehad om de twijfel te uiten.

Soms vraagt de Dienst Vreemdelingenzaken aan de Dienst Voogdij om een leeftijdstest uit te voeren enkele maanden nadat de jongere om internationale bescherming heeft verzocht. We stellen vast dat de Dienst Vreemdelingenzaken hierom vraagt zodra ze merkt dat de jongere bij aankomst op Lampedusa verklaard heeft meerderjarig te zijn. De registratie van de mensen die daar per boot aankomen, meestal vanuit Libië, gebeurt door de Italiaanse autoriteiten. De meerderheid van de jongeren die we ontmoeten, zegt zich bij aankomst in Italië meerderjarig te verklaren omdat ze bang zijn in een centrum voor minderjarigen te worden geplaatst en hun reis niet te kunnen voortzetten. Deze vrees bestaat ook bij jongeren die aankomen in Spanje, vooral in Melilla.

We stellen ook vast dat er altijd twijfel kan worden geuit door de Dienst Vreemdelingenzaken, zelfs wanneer de jongere door de Dienst Voogdij geïdentificeerd werd en daarna internationale bescherming heeft aangevraagd. Dit scheidt verwarring bij jongeren die reeds door de Dienst Voogdij geïdentificeerd werden en die de bijbehorende rechten genieten, d.w.z. een opvangplek in een centrum voor minderjarigen, een voogd, onderwijs, enz. Deze rechten kunnen dus maanden later in twijfel worden getrokken, wat hun situatie in België kan verstoren na de resultaten van de bottest.

Wanneer een twijfel wordt geuit, ondergaat de jongere normaal gesproken een bottest op een van de daarop volgende dagen. De drievoudige test omvat een röntgenfoto van de pols, het sleutelbeen en het gebit. Ze vindt plaats in een van de ziekenhuizen waarmee de Dienst Voogdij een overeenkomst heeft. De resultaten worden doorgaans een tiental dagen later ontvangen. In deze situatie proberen veel jongeren identiteitsdocumenten te verzamelen om hun leeftijd te bewijzen. Maar dat is moeilijk, want de tijd tussen het moment dat de twijfel wordt geuit en het moment van de leeftijdstest is kort.

Wanneer de jongere na het ondergaan van de leeftijdstest een identiteitsbewijs weet te bemachtigen, is het nog altijd mogelijk om deze aan te bieden bij de Dienst Voogdij. Deze laatste stuurt het dan voor analyse naar de technische en wetenschappelijke politie. We stellen vast dat het identiteitsbewijs niet in aanmerking wordt genomen wanneer het verschil tussen de leeftijd die op het document wordt vermeld en de leeftijd die door de bottest wordt aangegeven, groter is dan twee jaar. De jongere zal dus meerderjarig worden verklaard, ondanks het bestaan van een identiteitsbewijs dat door de bevoegde autoriteiten geverifieerd en erkend werd.

Het is niet eenvoudig om de leeftijdsbeslissing aan te vechten. Bovendien heeft een beroep tegen een beslissing waaruit blijkt dat de jongere meerderjarig is geen opschortende werking, d.w.z. wanneer de jongere in de internationale beschermingsprocedure zit, wordt die voortgezet alsof hij volwassen is. De jongere wordt ook overgebracht naar een opvangcentrum met volwassenen.

Veel van de jongeren die we ontmoeten, zijn terughoudend om in het formele systeem te stappen en internationale bescherming aan te vragen omdat ze geen vertrouwen hebben in de leeftijdstest. Dit wantrouwen is grotendeels te wijten aan de negatieve reputatie van deze test. Het leidt immers vooral tot een meerderjarigheidsverklaring en de procedures eromheen zijn niet transparant.

Jongeren willen niet het risico nemen hun vingerafdrukken in België te laten registreren indien de kans bestaat dat er twijfel wordt geuit over hun leeftijd. In dit geval besluiten ze te vertrekken naar een ander Europees land waar hun opgegeven leeftijd gemakkelijker zal worden erkend. De discussie over leeftijdstesten verdient een uitgebreid debat.

Vandaag pleiten we vooral voor aanvaardbare termijnen, transparantie en voldoende informatie voor jongeren, verstrekt door mensen die daartoe zijn opgeleid.

Wij vragen ook dat er een multidisciplinaire en wetenschappelijke methode voor leeftijdsverificatie wordt ontwikkeld, die enkel en alleen uitgevoerd wordt indien er ernstige twijfel bestaat over de leeftijd. Bij de verificatie moet rekening worden gehouden met de verschillende en beschikbare vormen van bewijsstukken, alsook met de toegang tot opschortende beroepsmechanismen.

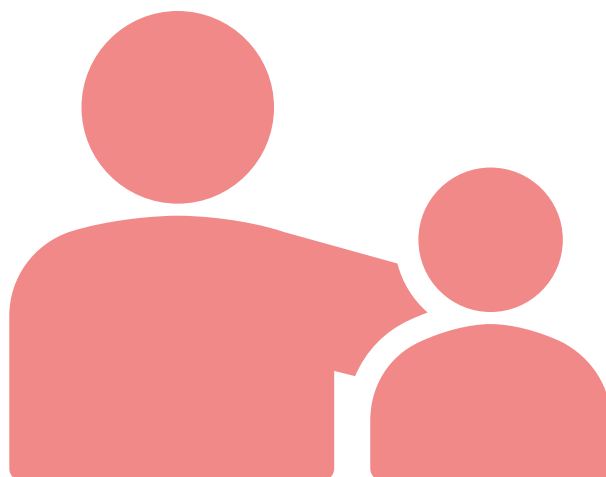
De leeftijdstest zorgt voor veel stress en onzekerheid. Jongeren ervaren de meerderjarigheidsbeslissing vaak als het in vraag stellen van hun identiteit. Ze zullen in België voor de rest van hun leven als ouder gezien worden dan ze eigenlijk zijn.

- **Aanstelling van een voogd**

Wij zijn ervan overtuigd dat het aanstellen van een voogd voor een NBMV 'op doorreis' een meerwaarde kan hebben, mits de voogd de jongere snel na zijn interceptie kan ontmoeten. Voogdij over een jongere 'op doorreis' vraagt veel flexibiliteit. De gemoedstoestand van deze minderjarigen wordt fundamenteel gekenmerkt door wantrouwen. Daarom is hun traject anders dan die van de minderjarigen die besloten om meteen naar België te komen. De minderjarige 'op doorreis' ervaart een onmiddellijk signalement, het opstarten van een internationale beschermingsprocedure en de opvang in een traditioneel opvangcentrum vaak als te veel en te snel. De meeste van deze jongeren hebben het nodig dat zaken en beslissingen in kleine stapjes gebeuren, zodat ze vertrouwen in het systeem kunnen ontwikkelen.

Daarnaast is het voor deze minderjarigen niet altijd duidelijk welke procedure voor hen de beste optie is. Daar moeten we rekening mee houden indien we het aantal verdwijningen binnen deze doelgroep willen terugdringen. **Deze jongeren moeten zo snel mogelijk een voogd toegewezen krijgen, zoals de wet voorschrijft: een persoon met wie ze een parcours op maat kunnen uitbouwen.** Aangepaste opvang kan in dit verband een belangrijke rol spelen.

Jongeren die nog geen plaats hebben in het opvangnetwerk, maar wel doorverwezen willen worden en beschikken over een voogd, moeten die plaats zo snel mogelijk toegewezen krijgen. Een vertrouwensrelatie met een voogd en het advies van een advocaat kunnen het vertrouwen van jongeren in het systeem vergroten: in veel gevallen vergemakkelijkt dit de opname in het opvangsysteem en/of de start van een verblijfsprocedure.

We bevelen ook aan dat jongeren die bijzonder kwetsbaar zijn en bij wie er een leeftijdstwijfel geuit werd, een tijdelijke voogd krijgen.

Op het moment dat we dit rapport afronden, zijn we ons terdege bewust van het tekort aan voogden maar het is belangrijk om dit probleem zo snel mogelijk te verhelpen om te vermijden dat het de norm wordt. De tijd die nodig is om een voogd aan te stellen is erg lang. De wachttijden verschillen per provincie, maar de gemiddelde minderjarige moet tussen de vier en acht maanden wachten op een aanstelling van een voogd.

Deze wachttijd veroorzaakt verschillende problemen:

- 17-jarigen zullen nauwelijks baat hebben bij de begeleiding door een voogd en zullen in sommige gevallen helemaal geen voogd meer toegewezen krijgen. Dat is bijvoorbeeld het geval voor jongeren die zeventien en een half jaar oud zijn.
- De verblijfsprocedure zal veel langer zijn, of het nu gaat om de internationale beschermingsprocedure die pas start wanneer de jongere een voogd heeft, of de duurzame oplossingsprocedure die door de voogd moet worden opgestart.
- Zonder voogd kunnen ook andere rechten niet worden geopend, zoals kinderbijslag of het openen van een bankrekening.

We benadrukken dat het hebben van een voogd een recht is dat in de wet is vastgelegd.

Dat recht wordt vandaag voor veel jongeren met voeten getreden, waardoor ze geen toegang hebben tot de noodzakelijke begeleiding – ongeacht het een paar weken of een paar maanden betreft.

Sommige jongeren die in het kader van het Xtra MENA-project werden gevolgd, zijn naar een ander Europees land vertrokken omdat het wachten op een voogd te lang duurde. En dit ondanks het feit dat ze de beslissing hadden genomen om in het formele systeem te stappen. **Het snel aanstellen van een voogd speelt dus een essentiële rol bij het terugdringen van verdwijningen.**

3. DIENST VREEMDELINGENZAKEN

Habtom kon niet naar een Fedasilcentrum gestuurd worden omdat hij niet voldeed aan de kwetsbaarheidscriteria en het was al 17 uur. De Dienst Voogdij wist hem echter een plaats te vinden voor een paar nachten in een noodopvangcentrum voor minderjarigen. Tijdens de twee dagen in dit centrum had Habtom contact met vrienden die zich in Calais bevonden en per boot via het Kanaal het Verenigd Koninkrijk gingen proberen te bereiken. Waarop Habtom besloot naar Calais te reizen om samen met zijn vrienden proberen over te steken.

Een maand later zagen we Habtom terug in de straten van Brussel. Hij zag er uitgeput uit, maar herkende ons met een glimlach. We hebben wat met hem gepraat, maar hij was moe. Zijn vraag was om die nacht in een bed te kunnen slapen. Er werd voor hem een plaats gevonden in het nieuwe centrum voor minderjarigen dat door Samusocial geopend werd tijdens zijn passage in Calais.

Een week later zagen we hem opnieuw in dit centrum. Het leek iets beter met hem te gaan. Tijdens onze wekelijkse bezoeken aan dit centrum ontmoetten we hem drie keer. We spraken met hem over het Verenigd Koninkrijk en de veranderingen die daar plaatsvinden. We spraken met hem over België en over Nederland. Hij was in de war over zijn plannen maar nam de informatie over de verschillende landen op.

Een maand in dit centrum, intens nadenken en vele telefoontjes met zijn familie later, gaf Habtom aan dat hij internationale bescherming wilde aanvragen in België.

De Dienst Vreemdelingenzaken is de bevoegde instantie voor de registratie van verzoeken om internationale bescherming. Wie internationale bescherming wil aanvragen, moet dus naar het Pachecogebouw.

- **Betere toegang**

Minderjarigen hebben het recht om een internationale beschermingsaanvraag in te dienen van maandag tot vrijdag, vóór 15 uur. Maar dit recht blijkt moeilijk op te nemen. Het was voor hen al ingewikkeld om er aanspraak op te maken toen de Dienst Vreemdelingenzaken nog in het Klein Kasteeltje huisde. Sinds de verhuizing naar het Pachecogebouw in 2022 is het voor een minderjarige die alleen aankomt na de officiële openingsuren (of nadat de deuren reeds vroeger op de dag gesloten werden), bijna onmogelijk geworden om zich nog te laten registreren.

We stellen vast dat er een triage gebeurt in de rij voor de Dienst Vreemdelingenzaken en dat sommige jongeren uit de rij van minderjarigen gehaald worden. We zijn er ons van bewust dat er soms volwassenen mee naar binnen glippen, maar we zien ook dat er minderjarigen zijn die uit de rij gehaald worden en dit enkel op basis van hun uiterlijk. Een leeftijdstwifel kan worden geuit, maar dit moet in het gebouw gebeuren en enkel na een identificatiegesprek in aanwezigheid van een tolk. Het vermoeden van minderjarigheid moet worden gerespecteerd.

Wij menen dat een gescheiden aanmelding voor minderjarigen en volwassenen zinvol zou zijn. Zo zouden jongeren niet langer geconfronteerd worden met de wachtrij en de spanning die er 's ochtends heerst bij het opengaan van de deuren. Daarnaast zou een aparte ingang voor minderjarigen de hele dag open kunnen zijn, in tegenstelling tot de ingang voor volwassenen die vaak reeds weer gesloten is in de voormiddag, kort na opening. Werknemers van de Dienst Vreemdelingenzaken zouden zo minderjarigen gemakkelijker kunnen binnenlaten wanneer ze zich presenteren.

- **Leeftijdswijfel**

We stellen vast dat de Dienst Vreemdelingenzaken regelmatig leeftijdswijfels uit, ook bij jongeren die duidelijk minderjarig zijn of bij jongeren die op het punt staan meerderjarig te worden. Opvallend daarbij is het gebrek aan communicatie met de betrokken jongere: we merken bijvoorbeeld dat veel jongeren niet eens op de hoogte zijn dat er een twijfel geuit werd over hun leeftijd. Bovendien wordt de motivatie voor de geuite leeftijdswijfel niet meegedeeld aan de jongere, waardoor die niet goed begrijpt wat hem te wachten staat en wat de mogelijke gevolgen kunnen zijn.

We vragen de Dienst Vreemdelingenzaken om de jongere te communiceren dat zij een leeftijdswijfel heeft geuit, hem te informeren wat een leeftijdstest is, de opzet ervan, hoe die in zijn werk gaat, en uit te leggen wat de mogelijke uitkomsten en de daaraan gekoppelde gevolgen zijn.

Ook pleiten wij ervoor dat de Dienst Vreemdelingenzaken de leeftijdswijfel uit binnen een redelijke termijn indien zij dat niet doet op de dag van indiening van het verzoek om internationale bescherming.

- **Aangepaste en aparte ruimte**

Sinds de Dienst Vreemdelingenzaken niet meer in het Klein Kasteeltje huist, gebeuren de verzoeken tot internationale bescherming in een grote open ruimte, in de kelder van de hoofdzetel van de Dienst Vreemdelingenzaken. Stoelen zijn gereserveerd voor minderjarigen, weg van die van volwassenen, maar er bestaat geen echte scheiding zoals die er vroeger wel was: toen was er voor deze groep een tent voorzien. Toen de Dienst Vreemdelingenzaken nog in het Klein Kasteeltje huiste, werd het toezicht op de minderjarigen bovendien uitgevoerd door werknemers van Fedasil.

Zoals hierboven reeds uitgelegd, zijn wij van mening dat de Dienst Voogdij aanwezig moet zijn in het Pachecogebouw, aangezien de identificatie van minderjarigen deel uitmaakt van haar opdracht. Indien de Dienst Voogdij een leeftijdswijfel wenst te uiten, zou zij dit bovendien kunnen doen onmiddellijk na het beoordelingsgesprek. Een aanwezigheid van de Dienst Voogdij zou haar werknemers daarnaast toelaten NBMV's meteen te informeren over hun rechten en het Belgische beschermingssysteem.

• **Recht op informatie**

De minderjarigen krijgen weinig informatie over **waarom en hoe hun vingerafdrukken worden genomen**. Ze krijgen bijvoorbeeld geen uitleg over het bestaande Eurodac-systeem voor het vergelijken van vingerafdrukken, wat die controle inhoudt of de gevolgen die eruit kunnen voortvloeien.

Zoals hoger reeds aangehaald wordt de gemoedstoestand van NBMV's 'op doorreis' vooral getekend door angst en wantrouwen. Het niet verstrekken van correcte en begrijpelijke informatie leidt alleen maar tot meer wantrouwen van hun kant. Veel NBMV's 'op doorreis' zijn bang om hun vingerdrukken te laten afnemen, mede omdat ze verkeerd geïnformeerd zijn. We hebben weet van jongeren die weggelopen zijn bij de Dienst Vreemdelingenzaken toen ze hun vingerafdrukken moesten laten afnemen. Ze zijn erg achterdochtig en begrijpen dikwijls niet wat er gebeurt en waarom ze dit moeten doen. Daarnaast circuleren er binnen hun netwerk veel geruchten over vingerafdrukken, wat hen nog meer achterdochtig maakt.

Het is van essentieel belang dat jongeren geïnformeerd worden omtrent de mogelijkheid zich te herenigen met een familielid in een ander Europees land op grond van de Dublin III-verordening. Veel NBMV's 'op doorreis' hebben familieleden in een ander EU-land of in het Verenigd Koninkrijk. Een NBMV heeft als kind het recht om herenigd te worden met een familielid als dit in zijn of haar belang is. Aan deze mogelijkheid zijn uiteraard voorwaarden verbonden, maar de jongere moet in ieder geval geïnformeerd worden en een voogd moet de situatie met hem kunnen beoordelen.

We stellen vast dat die mogelijkheid op gezinshereniging over het algemeen niet wordt uitgelegd aan de NBMV. We mogen er niet van uitgaan dat deze jongeren hun rechten kennen en het is de plicht van de verantwoordelijke autoriteiten om hen hiervan op de hoogte te stellen.

Gezinshereniging is een recht. Het is daarom van cruciaal belang om de nodige tijd te nemen voor het in kaart brengen van de gezinsleden van de jongere die zich elders in Europa bevinden. De mogelijkheid om een verzoek tot gezinshereniging in te dienen, moet aan de NBMV worden meegedeeld op het moment van het indienen van zijn verzoek om internationale bescherming.

Goede communicatie met de Dienst Voogdij is daarbij essentieel zodat er snel een voogd kan worden aangesteld om een gezinsherenigingsprocedure met de jongere op te starten.

Dit alles vraagt natuurlijk tijd, speciaal opgeleid personeel en een geschikte omgeving, afgescheiden van volwassenen.

4. FEDASIL

Habtoms internationaal beschermingsverzoek verliep goed, maar hij werd gevraagd naar zijn leeftijd. Helaas krijgen alleen volwassenen in Eritrea een identiteitskaart. Een geboorteakte kon hij niet vastkrijgen omdat zijn familie hem nadat hij het land verliet uit de gezinssamenstelling verwijderde uit vrees voor represailles. Hij kon zijn identiteit dus alleen bewijzen aan de hand van verklaringen. Na het ontvangen van zijn bewijs van indiening van verzoek om internationale bescherming werd hij in een bus naar het Klein Kasteeltje gebracht: het aanmeldcentrum van Fedasil.

Fedasil is de bevoegde autoriteit voor materiële en medische bijstand voor verzoekers om internationale bescherming en voor NBMV's. Alle NBMV's hebben recht op opvang in het officiële netwerk, ongeacht of zij zich in een verblijfsprocedure bevinden.

• **Openingstijden van de dienst Dispatching**

De openingstijden van de dienst Dispatching zijn een grote drempel. Deze dienst sluit de deuren om 15 uur. Zoals eerder vermeld, is de Dienst Voogdij verantwoordelijk voor het vinden van huisvesting voor jongeren die zich na deze openingstijden melden. Maar de Dienst Voogdij heeft moeite met het vinden van geschikte opvang en het organiseren van vervoer.

Belangrijk hierbij is nogmaals te wijzen op het feit dat het leefritme van NBMV's 'op doorreis' omgekeerd is aan het gebruikelijke: de meesten van hen slapen overdag en ondernemen hun pogingen het Verenigd Koninkrijk te bereiken 's nachts. Het is dan ook erg moeilijk om deze doelgroep te bereiken tijdens de openingstijden van de dienst Dispatching.

Wij pleiten voor de mogelijkheid om NBMV's te registreren tot minstens 17 uur en, in het verlengde van deze maatregel, een voldoende aantal specifieke plaatsen te voorzien voor deze jongeren. Omdat deze jongeren meestal aan 'het eind van de dag' worden geregistreerd, zijn er zelden plaatsen beschikbaar. Het is een moeilijke situatie: deze jongeren 'op doorreis' hebben een mentale en fysieke reis van uren, dagen, weken of zelfs maanden achter de rug. Wanneer ze eindelijk klaar zijn om het systeem in te stappen, hebben ze die mogelijkheid niet. Bij gebrek aan aangepaste antwoorden op deze specifieke uitdagingen, geraken we deze jongeren soms voorgoed kwijt.

• Kwetsbaarheidscriteria

Fedasil hanteert kwetsbaarheidscriteria voor de toewijzing van een opvangplaats aan minderjarigen na het sluiten van haar dienst Dispatching (om 15 uur). Deze criteria werden door Fedasil opgesteld om de druk op het opvangnetwerk te verlichten. Ze zijn nu al enkele jaren van kracht en het is onwaarschijnlijk dat deze criteria binnenkort zullen worden opgeheven, aangezien het opvangnetwerk voor NBMV's in alle fasen onder aanzienlijke druk staat.

Hieronder de categorieën van mensen die volgens de huidige kwetsbaarheidscriteria toegang hebben tot het Fedasilnetwerk wanneer ze zich na 15 uur melden (met een duidelijk verzoek om opvang):

- jongens onder de 15 jaar
- meisjes
- jongeren met een lichamelijke of verstandelijke beperking
- jongeren met een lichamelijk of medisch probleem
- jonge potentiële slachtoffers van mensenhandel
- extraterritoriale jongeren (aan de buitengrenzen of 'op doorreis' op de luchthaven).

Veel NBMV's 'op doorreis' zijn ouder dan 15 jaar. Zij vallen dus niet onder de kwetsbaarheidscriteria en hebben op werkdagen in principe na 15 uur geen recht op opvang in het federale netwerk. De Dienst Voogdij wordt daarop geacht voor minstens één nacht op zoek te gaan naar een alternatieve opvangplaats maar stuit daarbij op verschillende moeilijkheden. Het gebeurt vaak dat er geen opvang wordt gevonden. De jongere krijgt dan te horen dat hij zich de volgende ochtend moet melden bij de dienst Dispatching. Uit onze opvolging van deze jongeren blijkt dat zij de volgende dag dikwijls niet komen opdagen (zie hoger).

De huidige kwetsbaarheidscriteria dragen dus indirect bij aan de verdwijning van NBMV's. Het opvangnetwerk voor minderjarigen heeft momenteel een bezettingsgraad van meer dan 80% (maar verschilt van fase tot fase).

Wij stellen vast dat de rest van het (Belgisch) parcours van deze jongeren vaak gebaseerd is op (en beperkt blijft tot) wat in eerste instantie in de NBMV-fiche vermeld werd. Wij zijn er echter van overtuigd dat de verschillende diensten die bevoegd zijn om deze jongeren te signaleren tijdens een eerste contact en op het moment van de melding geen totaalbeeld kunnen geven van deze jongere, en dus ook geen correcte of volledige inschatting kunnen maken van de (mogelijke en/of extra) kwetsbaarheden van deze jongeren. **Wij pleiten daarom voor de onmiddellijke afschaffing van deze kwetsbaarheidscriteria en vragen meer aandacht voor de individuele noden van deze minderjarigen.**

- **Toewijzing van een OOC op basis van het profiel van de jongere**

Fedasils dienst Dispatching evalueert het profiel van de jongere. Verschillende Observatie- en Oriëntatiecentra (OOC's) hebben zich gespecialiseerd in een bepaalde doelgroep: NVIB's, jongeren met leeftijdswijfel, meisjes, zeer jonge kinderen, broers en zussen, potentiële slachtoffers van mensenhandel, enz. Op basis van het profiel worden deze jongeren doorverwezen naar een centrum, op voorwaarde dat er een plaats beschikbaar is.

Soms vraagt Fedasil of de NBMV die zich aanbiedt voor opvang ook een verzoek om internationale bescherming zal indienen. Of de jongere al dan niet internationale bescherming vraagt, wordt meegenomen in de toewijzing van een OOC. De jongere kan echter verschillende redenen hebben om niet onmiddellijk internationale bescherming aan te vragen. Hij wil bijvoorbeeld misschien eerst een voogd toegewezen krijgen en een advocaat raadplegen voordat hij een procedure opstart.

Wij vragen dat de jongere niet gedwongen wordt om internationale bescherming aan te vragen en dat hij de mogelijkheid en de nodige ruimte krijgt om dit te bespreken met personen die opgeleid zijn hem daarbij te begeleiden.

- **Kennis omtrent NBMV's**

Sommige opvangcentra zijn niet geschikt om minderjarigen op te vangen. Door de hoge bezettingsgraad werden ze initieel gevraagd hen tijdelijk op te vangen, maar daarna meer permanent. We stellen vast dat jongeren die in deze centra verblijven terug bij ons aankloppen voor een opvolging omdat ze in de centra het gevoel hebben niet de nodige informatie noch oriëntatie te krijgen. Dit is vooral het geval voor jongeren die na een leeftijdstest meerderjarig verklaard werden.

Het is belangrijk om de werknemers van de centra te sensibiliseren omtrent de leefwereld van NBMV's in het algemeen en van die van NBMV's 'op doorreis' in het bijzonder. Het bestaande systeem voor minderjarigen kent veel specificiteiten die goed begrepen moeten worden om hen op de juiste manier te kunnen begeleiden.

- **Druk/voorwaarde voor het aanvragen van internationale bescherming**

Jongeren in een OOC geven aan druk te voelen om een internationale beschermingsprocedure op te starten. Dit gaat soms zo ver dat sommige jongeren de dag na de opvang in een OOC naar de Dienst Vreemdelingenzaken werden gebracht om hun verzoek om internationale bescherming in te dienen zonder voordien op de hoogte te worden gebracht en zonder hun toestemming of wens uitgedrukt te hebben om dit te doen. Er zijn ook gevallen bekend waarin jongeren te horen kregen dat ze enkel in het OOC toegelaten zouden worden indien ze snel internationale bescherming zouden aanvragen, wat een extra conditionaliteit toevoegt aan het instappen in de opvang, en het wantrouwen groter maakt.

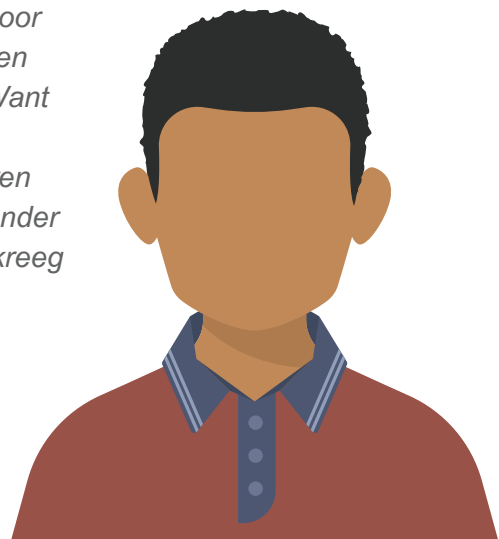
Elke NBMV heeft recht op opvang, zonder voorwaarde om een verblijfsprocedure op te starten. Bovendien hebben niet alle NBMV's een internationaal beschermingsverhaal en is het dus niet normaal om de jongere aan te sporen internationale bescherming aan te vragen, om de voogd dit verzoek vervolgens te laten annuleren op grond van het feit dat dit niet van toepassing is. Het recht op opvang van een NBMV mag nooit gekoppeld worden aan een beschermingsverzoek. De zogenaamde procedure van 'duurzame oplossing' kan in sommige gevallen geschikter zijn.

Habtom verblijft sinds een paar weken in een OOC. Hij voelt zich goed en doet samen met de andere jongeren mee aan de activiteiten. Een week na zijn aankomst moest hij naar het ziekenhuis in Leuven om de drievoudige leeftijdstest af te leggen. Tien dagen later ontving hij de resultaten die hem meerderjarig verklaarden: hij 'heeft een leeftijd boven de 18 jaar, minimum 23 jaar, en waarschijnlijk nog hoger'. Habtom, 16 jaar oud, wordt door de Belgische autoriteiten beschouwd als ongeveer 7 jaar ouder dan zijn werkelijke leeftijd.

Hij werd overgeplaatst naar een collectief opvangcentrum voor volwassenen en contacteerde ons regelmatig om te begrijpen wat er met hem gebeurde en om een advocaat te vinden. Want de Dienst Vreemdelingenzaken had hem tijdens zijn eerste (Dublin) hoorzitting verteld dat hij naar Italië moest terugkeren omdat hij daar vingerafdrukken had, enz. Habtom was bijzonder gestresseerd. Nu hij beschouwd werd als een volwassene kreeg hij niet de ondersteuning die hij nodig had als minderjarige.

Vanwege zijn 'Dublin' moest Habtom het opvangcentrum van Fedasil verlaten en stond hij op straat. Pas maanden later werd hij opnieuw door de Dienst Vreemdelingenzaken uitgenodigd voor zijn eerste hoorzitting: dit keer om te praten over de problemen die hij in Eritrea had.

Nog eens drie maanden later kreeg hij een brief van het CGVS (Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen). Met de boodschap dat hij erkend werd als vluchteling.

PRE-OPVANG EN SPECIFIEKE ONDERSTEUNING

Een deel van ons werk bestaat erin zichtbaarheid te creëren omtrent het opvangtekort voor NBMV's en de kwetsbaarheden en specifieke kenmerken van NBMV's 'op doorreis'. Bij het begin van het Xtra MENA-project stelden de opgedane ervaring en kennis ons in staat om aanbevelingen te formuleren omtrent (onvoorwaardelijke) pre-opvang. Op basis van deze aanbevelingen heeft Artsen Zonder Grenzen een pilootproject opgezet: een plek (i.c. Hotel Van Belle & Nekotel) waar tussen oktober 2021 en juli 2022 NBMV's 'op doorreis' werden ondergebracht.

'Deze plek is vooral bedoeld om te reageren op de noden: een dak, een bed, een maaltijd, een douche. Daarna volgt het aanbieden van meer specifieke diensten zoals medische en psychosociale consultaties, sociale en juridische informatie, een dienst voor het opsporen van gezinnen en recreatieve activiteiten. Het is een unieke plek speciaal gewijd en aangepast aan jongeren, waar ze zich zelfverzekerd kunnen voelen. Dit antwoord stelt minderjarigen in staat om 'te landen' zonder van de ene hulpstructuur naar de andere te hoeven rennen om eten te vinden of zichzelf te verzorgen op plaatsen die niet geschikt zijn voor kinderen en waar ze samen met volwassenen leven. Deze adempauze stelt jongeren in staat om na te denken over de verschillende opties die voor hen beschikbaar zijn, of het nu gaat om het begrijpen van de beschermingsprocedures in België of om hun reis voort te zetten. Het biedt de nodige ruimte om het vaak gebroken vertrouwen van deze jongeren weer op te bouwen, door hen toegang te geven tot informatie die essentieel is om hun keuze te maken.' [12]

Nadat Artsen Zonder Grenzen het 'Nekotel' sloot, werd er een akkoord bereikt om een nieuw centrum te openen voor dezelfde doelgroep. Dit laatste project werd echter verstoord door de 'opvangcrisis' die gepaard ging met plaatsgebrek in het Fedasilnetwerk. Deze crisis die nu al twee jaren aansleept, treft mensen die internationale bescherming willen aanvragen in België hard. Sinds eind 2021 krijgen alleenstaande mannen niet langer automatisch een opvangplaats, ondanks de verplichting van de Belgische Staat om die te voorzien. In oktober 2022 kwamen ook vrouwen, gezinnen en minderjarigen op straat te staan. Op dat moment probeerden we de minderjarigen die hun situatie niet begrepen en die in Brussel op straat sliepen, zo goed mogelijk te informeren en te ondersteunen. [13]

[12] Artsen Zonder Grenzen (2022), Gids pre-opvang centrum voor NBMV's, pp. 3-4.

[13] Caritas International (2022), Nota situatie Pacheco.

In november 2022 opende het Burgerplatform het AMRAN-centrum met als doel de minderjarigen die internationale bescherming zochten maar die van de Dienst Vreemdelingenzaken een twijfel over hun leeftijd kregen, op te vangen tot de resultaten van de bottest bekend waren. Waarna ze als minderjarige of als volwassene opgevangen werden in het Fedasilnetwerk.

In die periode was er een tekort aan opvangplaatsen in het formele netwerk voor minderjarigen die een verzoek om internationale bescherming hadden ingediend, wat leidde tot de uitsluiting van de opvang van NBMV's 'op doorreis'. In het kader van ons Xtra MENA-project ontmoetten we die maanden voornamelijk minderjarige VIB's – de NBMV's 'op doorreis' leken tijdelijk van de radar verdwenen.

Het AMRAN-centrum is sindsdien langzaamaan begonnen met het opvangen van ook andere jongerenprofielen, met name die doelgroep van NBMV's 'op doorreis'. Aanvankelijk was registratie een voorwaarde, maar sinds de opening van het Dubrucq-centrum door Samusocial in mei 2023 vangen de twee centra deze jongeren onvoorwaardelijk op, en dus zonder meldingsvoorwaarde gedurende de eerste drie maanden.

Het Xtra MENA-team hield permanenties binnen het NBMV-project van Artsen Zonder Grenzen (zie hoger). Dat blijven we doen in de twee nieuwe centra, AMRAN en Dubrucq, voor NBMV's 'op doorreis'.

Wij pleiten voor de duurzaamheid van deze projecten. Op basis van de projectrapporten van Artsen Zonder Grenzen en onze eigen bevindingen menen we dat pre-opvangcentra meer dan nodig zijn voor de doelgroep van NBMV's 'op doorreis'.

'Gewone' centra eerste fase zijn niet aangepast aan de profielen en projecten van NBMV's 'op doorreis'. Ze hebben een ander levensritme en tonen specifieke noden. De meesten willen zich niet laten signaleren.

Wij vragen dat plaatsen in de pre-opvangcentra niet gereserveerd of opgevorderd worden omwille van plaatsgebrek in het officiële netwerk. De bezettingsgraad in het Fedasilnetwerk voor minderjarigen bedraagt 80%, wat al zeer kritisch is. Als het gemiddelde aantal jongeren dat dagelijks in het formele systeem aankomt ook aanhoudt, verwachten we een situatie die vergelijkbaar is met die van 2022: een situatie waarin de opvangcentra voor minderjarigen al in oktober volledig gevuld zijn.

Een onvoorwaardelijke opvang van NBMV's 'op doorreis' laat hen toe om in alle rust en veiligheid na te denken over hun situatie. Als terreinwerkers die informatie aanbieden, merken we dat jongeren veel vaker open staan voor die informatie en vragen stellen over uiteenlopende onderwerpen wanneer ze hebben kunnen rusten, zich veilig en zelfverzekerd voelen. Sommigen zullen vasthouden aan hun oorspronkelijke keuze, maar ze zullen dit doen op basis van correcte informatie, aangepast aan hun project. Voor anderen zal dit moment een verzameling van nieuwe informatie betekenen over verschillende (andere) landen waarna ze een geïnformeerde keuze zullen maken voor een land waar zich te vestigen.

Het recht op informatie is vastgelegd in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het laat minderjarigen toe ten volle te genieten van een ander recht van datzelfde Verdrag: het **recht op participatie**. Dit laatste is van cruciaal belang, omdat deze jongeren zich op een moment in hun leven bevinden waarop zij belangrijke beslissingen moeten nemen omtrent hun toekomst in Europa. Het is daarom van essentieel belang dat zij de inzet en gevolgen van hun verschillende acties of nog te nemen stappen goed begrijpen.

Tijdens het pilootproject van Artsen Zonder Grenzen in 2022 was 31% van de jongeren die we ontmoetten dakloos. In 2021 was dat nog 55%. Deze opvallende evolutie toont de noodzaak en meerwaarde van het project en de bereidheid van deze jongeren om naar dit type opvang te gaan. Helaas liet de capaciteit van het centrum het niet toe om ze allemaal te huisvesten. De twee bestaande centra waarvan hoger sprake voorzien in een grotere opvangcapaciteit, maar ook die is nog onvoldoende.

CONCLUSIES

We zien in België veel NBMV's 'op doorreis', waarvan een meerderheid van het Verenigd Koninkrijk droomt. Dat is de belangrijkste reden waarom ze zich niet kenbaar willen maken bij de autoriteiten en zich aan de randen van de samenleving ophouden, waardoor ze zich niet bewust zijn van hun rechten als minderjarige. Maar een groot deel van deze jongeren zou aanspraak kunnen maken op gezinshereniging in een ander Europees land, via de Dublinverordening, of zelfs in het Verenigd Koninkrijk via nationale Britse regels. Het Xtra MENA-project heeft tot doel NBMV's 'op doorreis' te informeren over hun rechten en hen te begeleiden naar een duurzame toegang tot het bestaande opvangsysteem.

We stellen vast dat deze jongeren, omwille van hun specifieke achtergrond en situatie in België, zich in een overlevingsmodus bevinden die hen niet in staat stelt om in hun basisbehoeften te voorzien, een *conditio sine qua non* om alle beschikbare informatie op te nemen en te begrijpen. Daarom is het essentieel dat NBMV's die al maanden, zo niet jaren onderweg zijn, een pre-opvangplaats krijgen waar ze tot rust kunnen komen en nadenken over hun toekomst. Dit biedt hen een kans om opnieuw te beginnen.

In een verantwoordelijke en inclusieve samenleving is het onaanvaardbaar dat niet-begeleide minderjarigen de nacht op straat moeten doorbrengen. En toch ontmoeten we er zo elke week opnieuw. Deze jongeren hebben veel te weinig toegang tot aangepaste ondersteuning: sociaal, juridisch, medisch en psychologisch. De kans op blootstelling aan geweld of mensenhandel is reëel. Dit druist in tegen de internationale verdragen die België ondertekend heeft, onder meer omtrent de eerbiediging van de rechten en het belang van het kind.

De Belgische Staat moet zijn verantwoordelijkheid nemen en zich ontfermen over deze kwetsbare groep. Deze jongeren zijn nog op een leeftijd van volle ontwikkeling. Zich welkom laten voelen door hen een plek aan te bieden in onze samenleving is in het belang van zowel de staat als van de jongeren. **Dat zij minderjarig zijn, is een minimale maar fundamentele reden onze verplichting na te komen om in hun behoeften te voorzien.**

De organisatie van onvoorwaardelijke opvang, initieel door Artsen Zonder Grenzen, toonde aan dat zo'n opvang van jongeren 'op doorreis' mogelijk was én dat ze in een belangrijk deel van hun behoeften kon voorzien. De twee nieuwe centra die zich vandaag om deze doelgroep ontfemen, worden gefinancierd door de overheid. Maar er belanden nog altijd minderjarigen op straat. En het aanbod van deze opvangplaatsen is nog niet volledig aangepast aan deze doelgroep. Het is essentieel om dit type gespecialiseerde opvang te behouden. Want – en we benadrukken het nog een laatste keer – **het fenomeen van NBMV's 'op doorreis' is niet van voorbijgaande aard.**

De verschillende drempels die ze tegenkomen wanneer ze uiteindelijk besluiten om in het bestaande opvangsysteem te stappen, zijn hoog en belemmeren deze groep jongeren rustig na te denken over hun procedure. Waardoor ze vaak verdwijnen. Het is belangrijk om institutionele actoren bewust te maken omtrent deze groep NBMV's 'op doorreis': kennis van hun profiel helpt om hun noden en mogelijke reacties op de verschillende stadia van opvang en inclusie in het Belgische systeem beter te begrijpen. Voor de jongeren zelf blijken veel van de drempels veel te hoog.

De situatie van Habtom die als een draad doorheen dit rapport loopt, is slechts een van de vele. Alle situaties zijn verschillend...en uniek. Die van Habtom liep goed af. Voor anderen is de uitkomst complexer. De jongeren die we volgen worstelen met veel stress, bovenop alles wat ze al hebben meegemaakt. We zien het als onze taak hen te ondersteunen in al wat ze ondernemen en deze leefwereld zichtbaar te maken. Het huidige systeem kan niet bedoeld zijn niet-begeleide minderjarigen geweld aan te doen – we moeten hen de bescherming bieden waarop ze recht hebben.

DANKWOORD

Dit rapport werd opgesteld door Jeanne Nechelput, projectmanager van het Xtra MENA-team, en Laurence Bruyneel, coördinator team voorgedij, met medewerking van Lorena Viera Rodriguez, projectmedewerkster.

We willen de vele partners op het terrein bedanken voor de samenwerking, hun dagelijkse steun aan de minderjarigen 'op doorreis' en hun bijdrage aan dit rapport.

Redactie: Joke Dillen, Tom Devriendt, Jessica Pierrard

Opmaak: Séverine Degée, Céline Jalil

CONTACT

XTRA MENA

CAW Brabantia - Caritas International

xtramena@caritasint.be

0477 98 09 13

Liefdadigheidstraat 43 - 1210 Brussel

Met de ondersteuning van

Noch de auteurs, noch de non-profitorganisaties Caritas International en CAW Brabantia kunnen verantwoordelijk worden gesteld voor eventuele gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van deze informatie.

Verantwoordelijke uitgever: François Cornet, Liefdadigheidstraat 43, 1210 Brussel / Oktober 2023